



13 ביולי 2017

מרואן אלברע'ות': פרטנר למו"מ עם ישראל או טרוריסט?



הפגנת תמיכה ביהודה ושומרון במהלך שביתת האסירים הפלסטינים הכלואים בישראל בהנהגת מרואן אלברע'ות'. המשתתפים הניפו דגלי פתח צהובים ופוסטרים של מרואן אלברע'ות', שבהם הוא כונה: "מהנדס האינתיפאדה וסמל האחדות הלאומית" (ערביי 48, 16 במאי 2017).

עבודה זאת בוחנת אבני דרך מרכזיות בביוגרפיה של מרואן אלברע'ות' במטרה לעמוד על השינויים, שחלו במעמדו בפתח ובעמדותיו כלפי ישראל במהלך השנים, ולהעריך את הסיבות לשינויים הללו. אחת הסוגיות הנבחנות בעבודה היא מדוע אלברע'ות', שתמך בהסכמי אוסלו נתפס כפעיל שלום, וקיים הידברות עם קשת רחבה של אישים בישראל, הפך לפעיל טרור, שהורשע ברצח בכוונת תחילה של חמישה אנשים ובהכוונת תשתית הטרור של פתח במהלך האינתיפאדה השנייה? העבודה מנסה להעריך את מידת הפופולריות של אלברע'ות' בפתח ובציבור הפלסטיני ואת סיכויי של אלברע'ות' לרשת את אבו מאזן. סוגיה נוספת הנבחנת בעבודה היא האם אלברע'ות', גם לאחר שהורשע בפעילות טרור במהלך האינתיפאדה השנייה, מהווה פרטנר למו"מ להסדר שלום בין ישראל לפלסטינים.

עיקרי העבודה

1. **מרואן אלברע'ות'י (אבו קסאם)**, יליד הכפר כובר (צפונית מערבית לראמאללה), הצטרף לשורות פתח בשנת 1974, בהיותו בן 15. בהיותו בן 19 הוא נעצר לראשונה ע"י ישראל ונאסר למשך שנתיים באשמת חברות בחוליית פתח, שביצעה פיגוע. בשנת 1983 החל אלברע'ות'י את לימודיו באוניברסיטת ביר זית אותם השלים ב-1994, לאחר חזרתו לראמאללה (תואר שני ביחסים בינלאומיים). בשנת 1986 הוא נעצר וגורש לירדן. בשנת 1994 הותרה חזרתו לראמאללה עם חזרתם של המגורשים במסגרת הסכמי אוסלו.

2. **בשנים שלאחר חזרתו ליהודה ושומרון תמך אלברע'ות'י בהסכמי אוסלו**, בהאמינו שהם יובילו בסופו של דבר לנסיגת ישראל מהשטחים שכבשה ב-1967 ולהקמת מדינה פלסטינית. בתקופה זאת הוא עמד בקשר עם קשת רחבה של אישים בישראל מהשמאל, מהמרכז וממערכת הביטחון, שראו בו מנהיג פלסטיני אותנטי ופרטנר מרכזי לשלום.

3. בשנת 2000 עמד מרואן אלברע'ות'י בראש התנזים (מסגרת פעילי שטח של פתח, אשר היוו בעת האינתיפאדה השנייה את חוד החנית בפעילות הטרוריסטית נגד ישראל). אולם אלברע'ות'י איבד את מעמדו הבכיר כאשר בבחירות לתנזים במאי 2000 הוא הפסיד לחסין אלשיח'. לאחר הפסדו בבחירות הוא סירב להעביר את התפקיד ליריבו בשל מחלוקת סביב אופי הבחירות. ערפאת שרצה לעודד את התחרות ביניהם העדיף שלא להכריע בין השניים. מאבקי הכוח שניהל אלברע'ות'י, ותסכולו הרב מהתנהלותם של ערפאת וותיקי פתח שחזרו מתוניס, מילאו גם הם תפקיד חשוב בהקצנה שחלה בעמדותיו של אלברע'ות'י כלפי ישראל.

4. לקראת סוף שנות התשעים, ובמיוחד לאחר כישלון פסגת קמפ דייוויד (יולי 2000), התפכח אלברע'ות'י מציפיותיו מהסכמי אוסלו. בתקופה זאת הוא אימץ את התפיסה, כי רק באמצעות מאבק מזוין יוכלו הפלסטינים לממש את זכויותיהם. כשפרצה האינתיפאדה השנייה אימץ אלברע'ות'י קו קיצוני לוחמני, שהיווה המשך ישיר לשינוי שחל בעמדותיו כלפי ישראל. עד למעצרו בידי ישראל היה אלברע'ות'י דמות המפתח בליבו והכוונת האינתיפאדה השנייה ("מהנדס האינתיפאדה" כפי שהוא מכונה ע"י תומכיו).

5. מרואן אלברע'ות'י נעצר ע"י צה"ל ב-15 באפריל 2002, במהלך מבצע "חומת מגן". ב-6 ביוני 2004 הרשיע בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו את מרואן אלברע'ות'י והודיע על גזר דינו. הוא הורשע ברצח בכוונה תחילה של חמישה בני אדם בשלושה פיגועי ירי, שבוצעו בשנים 2001-2002. בגזר הדין נקבע כי מרואן אלברע'ות'י היה מעורב באופן אישי בפיגועים הללו ועל כך הוא נדון לחמישה מאסרי עולם מצטברים. כמו כן הוא נדון לעשרים שנות מאסר באשמת חלקו בפיגוע התאבדות שסוכל.

6. בנוסף להרשעתו במעשי הרצח הואשם מרואן אלברע'ות'י כי עמד בראש מנגנון טרור, אשר ביצע פיגועים, גם כאלה שהוא לא היה מעורב בהם אישית. על כך הוא נדון לעשרים שנות מאסר נוספות. בגזר הדין נקבע כי אלברע'ות'י הגיש למתכנני הפיגועים ומבצעייהם סיוע שהתבטא בהעברת כספים

ואמצעי לחימה. בגזר הדין נקבע, כי "הוא עודד והמריץ את אנשיו להמשיך ולבצע פיגועי רצח; והוא תמך בכל דרך אפשרית בראשי חוליות הטרור, שתכננו או הוציאו לפועל את הפיגועים...". במהלך משפטו הציג עצמו מרואן אלברע'ות'י כדמות פוליטית החותרת לשלום. אולם השופטים דחו טיעון זה. הם קבעו בגזר הדין, כי אלברע'ות'י היה "מעורב עד צוואר בפעילות הטרור" וכי מבחינתו דרך השלום עברה "בנתיב הדמים של הטרור".

7. גם לאחר שהורשע בבית המשפט ונדון לחמישה מאסרי עולם נותרו אישים בישראל, בעיקר (אך לא רק) מהקצה השמאלי של הקשת הפוליטית, שקראו לשחרורו. אלה רואים במרואן אלברע'ות'י מנהיג פלסטיני פרגמטי הצפוי להחליף את אבו מאזן ולהוות פרטנר לשלום עם ישראל. להלן כמה טיעונים בולטים שהעלו מצדדי שחרורו של אלברע'ות'י ומולם הממצאים העולים מעבודה זאת:

א. טיעון מספר 1: מרואן אלברע'ות'י אינו טרוריסט אלא מנהיג פוליטי פרגמטי, שסטה מהדרך במהלך האינתיפאדה השנייה. שחרורו ישרת את הזרם המתון בחברה הפלסטינית.

ב. טיעון מספר 2: למרואן אלברע'ות'י יש תוכנית פוליטית מתונה, שבבסיסה פתרון שתי המדינות החיות זו לצד זו בגבולות 1967.

ג. טיעון מספר 3: מרואן אלברע'ות'י הינו דמות חזקה, שתוכל להוביל את הפלסטינים לשלום למרות מעשיו באינתיפאדה השנייה. שכן, על פי אותו טיעון, שלום עושים עם אויבים ולא עם יידיים.

ד. טיעון מספר 4: המשך החזקתו במאסר של אלברע'ות'י אינו כדאי לישראל שכן אלברע'ות'י עתיד לזכות בבחירות לנשיאות הפלסטינית. בעקבות זאת יופעלו לחצים כבדים על ישראל לשחרר את נשיאה הנבחר של פלסטין וממשלת ישראל עלולה "להיאנס" לשחררו מהכלא.

8. ממצאי עבודה זאת, כפי שיפורטו בהמשך, עומדים בסתירה לטיעונים הללו, שכן:

א. מרואן אלברע'ות'י אינו מנהיג פוליטי שסרח אלא טרוריסט, שבית המשפט קבע, כי הוא היה מעורב עד צוואר בטרור, וכי הוא היה מעורב "באופן אישי וממשי" בפיגועים נגד אזרחים ישראלים חפים מפשע, שבוצעו כולם בתחומי הקו הירוק. בית המשפט קבע, כי מרואן אלברע'ות'י "ביקש להציג את עצמו כ"דמות פוליטית", ואף הצהיר, כי הוא נגד הרג אזרחים חפים מפשע. אולם הצהרות אלו, קבע בית המשפט "עומדות בניגוד למעשיו של הנאשם, כפי שהוכחו בפנינו" (מתוך גזר הדין במשפטו של מרואן אלברע'ות'י, 6 ביוני 2004).

ב. מאז סוף שנות התשעים (בעיקר במהלך שנת 2000) אימץ אלברע'ות'י תפיסה קיצונית, שבה יש לטרור ולאלימות תפקיד מפתח בניהול הסכסוך עם ישראל. על פי התבטאויותיו ופעילותו בבית הכלא תפיסה זאת שרירה וקיימת עד היום והתנהלותו כפעיל שלום שייכת להיסטוריה (לשנים שלאחר הסכמי אוסלו). בפרט בולט אצלו המוטיב, שבמקביל למשא ומתן המדיני חייבים הפלסטינים להפעיל לחצים על ישראל ע"י טרור ואלימות ("התנגדות"). זאת ועוד, לשיטתו של אלברע'ות'י כל הסכם עם ישראל חייב לכלול גם את מימוש "זכות השיבה"

של הפליטים הפלסטינים לבתיהם בישראל. לנוכח זאת לא ניתן להגדיר את אלברע'ותי כשומר שלום או כפרגמטי. נהפוך הוא, אלברע'ותי פועל על בסיס תפיסת עולם קיצונית, שתהווה מכשול בפני משא ומתן משמעותי בין ישראל לפלסטינים.

ג. מרואן אלברע'ותי אינו דמות כה חזקה, כפי שנטען ע"י התומכים בשחרורו. הוא אומנם דמות חשובה ומשפיעה המובילה בסקרי דעת קהל ונהנית מפופולריות רבה, ובהחלט יש לו סיכוי להיבחר כיורשו של אבו מאזן (או לכל תפקיד פוליטי בכיר אחר). אולם נראה לנו, כי קיים פער גדול בין הפופולריות של אלברע'ותי לבין השפעתו האמתית: בניגוד לתקופת האינתיפאדה השנייה אלברע'ותי חסר כיום מנגנון תמיכה מאורגן, ואחיזה איתנה בשטח, שיתרגמו את הפופולריות ממנה הוא נהנה להישגים מעשיים בשטח, ובתוך תנועת פתח (והדבר הוכח בקשיים הרבים שבהם נתקל במהלך פעילותו הענפה מהכלא, כפי שיפורט בעבודה). השפעתו על התנהלות חמאס וארגון הג'האד האסלאמי בפלסטין אינה רבה. גם תחת הנהגתו לא סביר, שהרשות הפלסטינית תצליח לכפות את שלטונה על רצועת עזה, הנשלטת ע"י חמאס. לפיכך אנו סבורים שאם יבחר מרואן אלברע'ותי כמחליפו של אבו מאזן ספק רב אם כוחו בפתח, אחיזתו בשטח ומעמדו מול חמאס ושאר ארגוני הטרור, יאפשרו לו להוביל את הפלסטינים למשא ומתן, שבו צפויה ההנהגה הפלסטינית לבצע הכרעות היסטוריות שנויות במחלוקת.

ד. יש הטוענים כי אם יבחר מרואן אלברע'ותי למחליפו של אבו מאזן צפויה ישראל לעמוד בפני פניות מצד גורמים בינלאומיים לשחררו. אולם מרואן אלברע'ותי סוּחב עימו "קופת שרצים", אשר עשויה להקל על ישראל להדוף פניות אלה: הרשתו ע"י בית המשפט בחמישה מעשי רצח של אזרחים, ותפקיד המפתח שהוא מילא באינתיפאדה השנייה (שהובילה למותם של למעלה מ-1,000 ישראלים, רובם אזרחים) עשויים לתת "תחמושת" טובה להתנגדות ישראל לשחרורו. גם עמדותיו המדיניות הקיצוניות ותמיכתו המוצהרת בהמשך הטרור ("ההתנגדות") צפויים לסייע לישראל בהדיפת לחצים לשחרורו.

9. השילוב של תפיסת העולם הקיצונית של מרואן אלברע'ותי בכל הנוגע לסכסוך עם ישראל, יחד עם חולשת מעמדו בתנועת פתח ובקרב דרגי השטח (גם אם יבחר לנשיא או לכל תפקיד בכיר אחר), מעידים להערכתנו, כי הציפיות של אלו שרואים בו פרטנר פוטנציאלי להסכם שלום, מעין נלסון מנדלה פלסטיני, הינן מוגזמות. על רקע הרקורד שלו בתקופת האינתיפאדה והתפיסה הקיצונית שלו כלפי ישראל, אשר באה לידי ביטוי בהתבטאויותיו מהכלא, קיים סיכון ממשי, כי שחרורו לא יקדם משא ומתן לשלום. נהפוך הוא, שחרורו עלול דווקא לחבל בסיכויי המשא ומתן בשל העלאת תביעות קיצוניות בלתי מציאותיות ועידוד המשך מערכת הטרור והאלימות נגד ישראל. בשורה התחתונה אנו סבורים, כי מרואן אלברע'ותי אינו פרטנר הולם למשא ומתן לשלום עם ישראל.

מקורות

10. העבודה מבוססת על **מקורות מגוונים**: מידע על מרואן אלברע'ות'י שהתפרסם בכלי תקשורת ישראלים, פלסטיניים ומערביים; ראיונות והתבטאויות של אלברע'ות'י; ממצאי חקירת מרואן אלברע'ות'י ופעילי טרור אחרים המופיעים במסמכים המשפטיים שפורסמו (גזר הדין, הכרעת הדין ומסמכים משפטיים נוספים, שהתפרסמו במהלך משפטו); עדויות מומחים ומסמכי שלל, המוזכרים במסמכי המשפט של אלברע'ות'י; מסמכי שלל שנפלו לידי צה"ל במהלך מבצע "חומת מגן" (ששפכו אור על מעורבותו של אלברע'ות'י בטרור בעת האינתיפאדה השנייה), ספרים, עבודות אקדמאיות ומאמרים, שנכתבו על האינתיפאדה השנייה והתקופה שקדמה לה.

מבנה העבודה

11. העבודה מורכבת משלושה חלקים:

א. **חלק א'- התנהלותו של מרואן אלברע'ות'י בזירה הפנים-פלסטינית ומול ישראל:**

1) **פרק א': עיקרי הביוגרפיה של מרואן אלברע'ות'י:**

✓ פרטים אישיים

✓ אבני דרך מרכזיות בחייו של מרואן אלברע'ות'י

2) **פרק ב': עמדותיו של מרואן אלברע'ות'י כלפי ישראל ומעורבותו במאבקי הכוח הפנימיים בפתח (עד לפרוץ האינתיפאדה השנייה):**

✓ כללי

✓ תמיכתו של אלברע'ות'י בהסכמי אוסלו ומגעיו עם ישראלים

✓ ההקצנה בעמדותיו של אלברע'ות'י במהלך 2000

✓ מאבקי הפנימיים של מרואן אלברע'ות'י בתוך פתח (2000)

✓ אירועי "יום הנכבה": חזרה כללית לקראת האינתיפאדה השנייה (מאי 2000)

✓ התנהלותו של מרואן אלברע'ות'י עם פרוץ האינתיפאדה (28-29 בספטמבר 2000)

✓ סיכום: מה גרם להקצנה בעמדותיו של אלברע'ות'י?

3) **פרק ג': המעצר, המשפט וההרשעה.**

ב. **חלק ב'- מעורבותו של מרואן אלברע'ות'י בטרור במהלך האינתיפאדה השנייה:**

1) **פרק ד': העבירות, שבהן הורשע מרואן אלברע'ות'י.**

(2) פרק ה': פיגועים, שבהם היה מרואן אלברע'ות'י מעורב באופן אישי:

- ✓ פיגוע הירי בתחנת הדלק סמוך לגבעת זאב (15 בינואר 2002)
- ✓ רצח נוסע בכביש ירושלים-מעלה אדומים (12 ביוני 2001)
- ✓ פיגוע הירי במסעדת "סי פוד מרקט" בתל אביב (5 במרץ 2002)
- ✓ ניסיון פיגוע התאבדות בקרבת קניון מלחה בירושלים (26 במרץ 2002)

(3) פרק ו': דפוס התנהלותו של מרואן אלברע'ות'י באכונת התארגנויות הטרור של פתח.

(4) פרק ז': הסיוע הכספי כאמצעי להפעלת חוליות טרור בידי מרואן אלברע'ות'י.

ג. חלק ג': השהייה בכלא:

(1) פרק ח': פעילותו של מרואן אלברע'ות'י בזירה הפנים-פלסטינית מכותלי הכלא:

- ✓ הקמפיין לשחרור מרואן אלברע'ות'י
- ✓ הבחירות לנשיאות (ינואר 2005)
- ✓ הבחירות למועצה המחוקקת (ינואר 2006)
- ✓ זכייתו אלברע'ות'י בבחירות לוועדה המרכזית (2009, 2016)
- ✓ מרואן אלברע'ות'י: מועמד מוביל בסקרי דעת קהל פלסטינים
- ✓ סיכום: מהם סיכוייו של מרואן אלברע'ות'י לרשת את אבו מאזן?

(2) פרק ט': עמדותיו של אלברע'ות'י כלפי ישראל בעת שהותו בכלא:

- ✓ עמדותיו של מרואן אלברע'ות'י כלפי ישראל כפי שהתבטאו בהצהרות ובראיונות, שהעביר מבית הכלא.
- ✓ מעורבותו של אלברע'ות'י בהפסקת האש ("הדנה") בין ארגוני המחבלים לבין ישראל (2003)
- ✓ "מסמך האסירים" (מאי 2006)
- ✓ "שיווק" "מסמך האסירים" לבני שיח ישראלים
- ✓ שביתת הרעב של אסירים בהנהגת אלברע'ות'י (אפריל-מאי 2017)

חלק א': התנהלותו של מרואן אלברע'ותי בזירה הפנים-פלסטינית ומול ישראל



תמונתו של מרואן אלברע'ותי, שפורסמה על ידי גדודי שהדאא' אלאקצא/חטיבת עזה. הכתובת בערבית: "האסיר המפקד מרואן אלברע'ותי, אבו אלקסאם" (אקצא פרס, 6 בפברואר 2015).

פרק א': עיקרי הביוגרפיה של מרואן אלברע'ותי

פרטים אישיים

1. **מרואן חסיב חסין אלברע'ותי** (אבו אלקסאם) נולד ב-6 ביוני 1959 בכפר כובר (צפונית מערבית לראמאללה) כבן שלישי למשפחה בת שישה ילדים. אלברע'ותי הינו בן לחמולה גדולה וידועה¹ אך הוא גדל במשפחה פלסטינית פשוטה, שמצבה הכלכלי היה קשה. אביו היה חקלאי ועבד כמהגר עבודה בלבנון.
2. מרואן אלברע'ותי מתגורר בראמאללה, נשוי **לפדוא**, עורכת דין, שאותה הכיר בעת לימודיו באוניברסיטת ביר זית. למרואן ופדוא בת בשם רבה (נולדה ב-1987), ושלושה בנים: קסאם (הבן הבכור, יליד 1986), שרף (יליד 1989) וערב (יליד 1991). למרואן אלברע'ותי יש נכדה, שנולדה לבתו רבה ולבעלה עבדאללה.
3. **מרואן אלברע'ותי קרא לבנו הבכור קסאם על שמו של שיח' עז אלדין אלקסאם**, איש דת קיצוני ומהפכני, שמוצאו בסוריה, אשר פעל נגד הבריטים והיהודים מצפון השומרון והפך **למיתוס ולסמל למאבק המזויין בקרב הפלסטינים** (גדודי עז אלדין אלקסאם של חמאס נקראים על שמו). באחד הראיונות עמו אמר אלברע'ותי, כי "נתנו לו [לבן הבכור] את השם הזה על שם עז אלדין אלקסאם,

¹ איש השמאל **מצטפא אלברע'ותי**, ראש תנועת "היזמה הלאומית", הינו קרוב משפחה רחוק שלו אך לא ידוע על קשרים פוליטיים בין השניים.

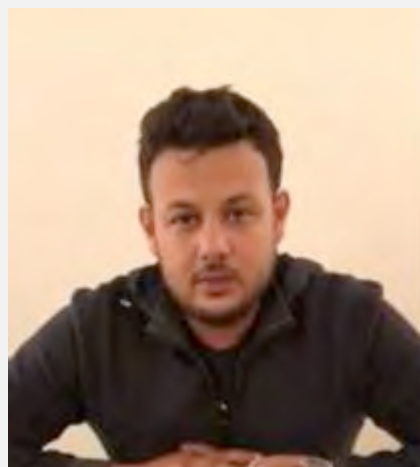
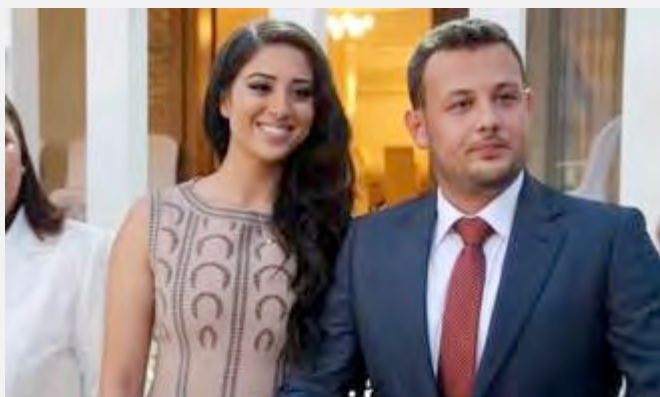
כוכב בהיסטוריה שלנו שהגיע מסוריה כדי להילחם בפלסטיין... " (ראיון מפורט שהעניק אלברע'ות' לעיתון החברוני אח'באר אלח'ליל, המזוהה עם חמאס, 8 במרץ 2000).²



תמונה משפחתית של מרואן אלברע'ות' עם אשתו פדוא וארבעת ילדיו (דף הפייסבוק של פדוא אלברע'ות', 20 באפריל 2011).

4. **קסאם אלברע'ות'** בנו הבכור של מרואן, היה אסור בכלא בישראל במשך 39 חודשים (בין השנים 2003-2007). הוא נעצר בגשר אלנבי עם חזרתו ממצרים (דרך ירדן). הוא נאשם במעורבות בפיגועי טרור ובהשתייכות לגדודי חללי אלאקצא (אלאתחאד, 23 במרץ 2007). בשנת 2016 התחתן קסאם אלברע'ות' עם ערביה ישראלית מטירה שבמשולש בשם **מימאס עבד אלחי** (אתר PANET, 30 באוגוסט 2016). במהלך הטקס התקשר אליהם אבו מאזן וברך אותם (סהם, 14 ביולי 2016).

² ראיון זה הוא בעל חשיבות רבה משום שבו הציג מרואן אלברע'ות' בהרחבה את תפיסת עולמו בנושא הסכסוך עם ישראל, כחצי שנה לפני פרוץ האינתיפאדה השנייה. רבים ממרכיביה של תפיסת עולם זאת קיימים עד היום (ראו בהמשך). בפתח הריאיון מסר אלברע'ות' פרטים אישיים על עצמו, שבהם נעשה שימוש בפרק זה. את התרגום המלא של המאמר ניתן למצוא במאמר של יהונתן דחוח-הלוי: "הריאיון בו שרטט ברגותי את מתווה אינתיפאדת אלאקצא" (jcpa.org.il, 24 באפריל 2012).



מימין: קסאם אלברע'ות'י (דף הפייסבוק של קסאם אלברע'ות'י, 24 באפריל 2017). משמאל: קסאם אלברע'ות'י ואשתו (אתר PANET, 30 באוגוסט 2016).

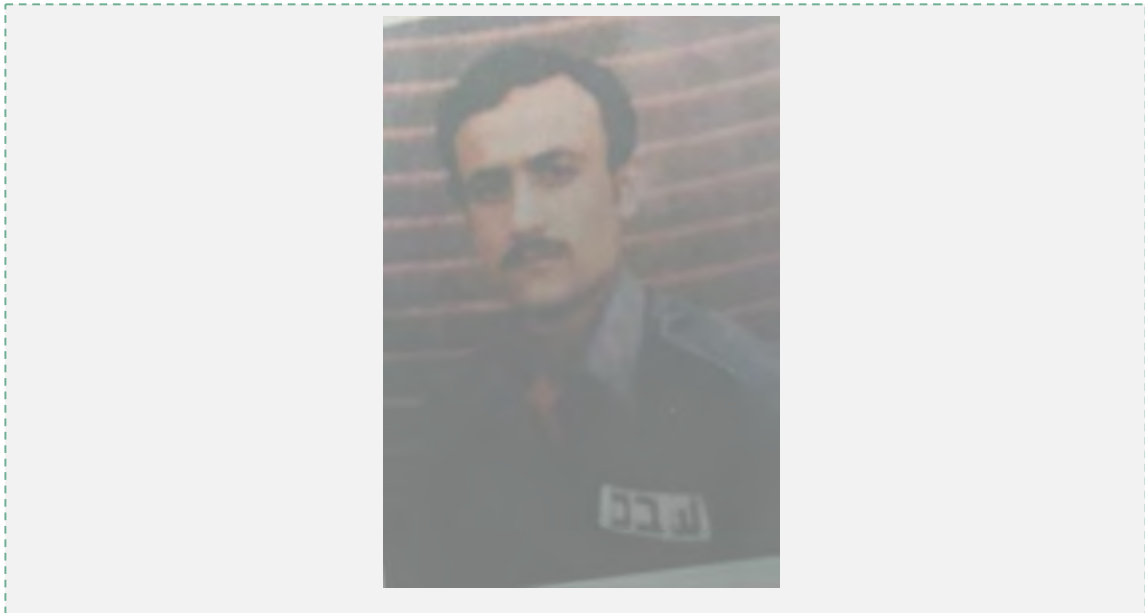


אבו מאזן מקבל את פני קסאם אלברע'ות'י בלשכתו בראמאללה עם שחרורו מהכלא בישראל (דניא אלוטן, 23 במרץ 2007).

5. כיום מתגורר הזוג בראמאללה. בשנים האחרונות **מותח קסאם אלברע'ות'י ביקורת נוקבת על אבו מאזן והוועד המרכזי של פתח** בשל התעלמותם ממצוקות אביו בכלא בישראל (פלסטין, 23 באפריל 2015). במהלך שביטת האסירים האחרונה בהובלת אביו, מתח קסאם ביקורת נוקבת על הרשות הפלסטינית בשל אוזלת ידה במימוש זכויות האסירים הפלסטינים הכלואים בישראל (אחואל אלבלאד, 24 במאי 2017). במאמר קצר שכתב קסאם אלברע'ות'י בנושא BDS, הגדיר אותה "ההתנגדות החכמה" והביע תמיכתו בדרך זו. קסאם ציין, כי הוא רואה בה את הדרך הטובה ביותר להחזיר את התקווה לעם הפלסטיני (זמאן פרס, 6 באפריל 2015).

אבני דרך מרכזיות בחייו של מרואן אלברע'ות'י

6. בשנת 1974, בהיותו בן 15, הצטרף מרואן אלברע'ות'י לשורות פתח. ככל הנראה הוא היה אחד משני המייסדים של ה"שביבה", תנועת הנוער הפלסטינית של פתח. בשנת 1978, בהיותו בן 19, הוא נעצר לראשונה על ידי ישראל באשמת חברות בחולית פתח שביצעה פיגוע והיה אסור בכלא טול כרם עד לשנת 1983. אלברע'ות'י מעיד: "שם [בכלא] הכרתי רבים ממנהיגי פתח, אשר היה להם תפקיד משמעותי במאבק. שנות המעצר הותירו רושם גדול על אישיותי..." (אח'באר אלח'ליל, 8 במרץ 2000). בעת שבתו בכלא הוא השלים את לימודיו התיכוניים וניגש לבחינת הבגרות. הוא גם למד בכלא עברית (עד היום הוא דובר עברית טובה).



מרואן אלברע'ות'י בתקופת שהותו בכלא טול כרם (דף הפייסבוק של פדוא אלברע'ות'י, 23 ביוני 2017).

7. בשנת 1983, לאחר שחרורו מהכלא, החל מרואן אלברע'ות'י ללמוד באוניברסיטת ביר זית. בעת לימודיו הוא נבחר לתפקיד יו"ר מועצת הסטודנטים במשך שנתיים רצופות. הוא נאלץ להפסיק לימודיו בשל פעילותו בפתח, מאסרו וגירושו לירדן. הוא השלים את לימודיו ב-1994, לאחר חזרתו לראמאללה, והוענק לו תואר ראשון בהיסטוריה ומדע המדינה ובהמשך תואר שני ביחסים בינלאומיים. בשנת 1984 הוא נישא לפדוא אברהים, אותה הכיר בעת לימודיו באוניברסיטת ביר זית.



מימין: מרואן אלברע'ות'י עם אשתו פדוא (דף הפייסבוק של פדוא אלברע'ות'י, 8 ביולי 2016). משמאל: תמונה משנת 1985 של מועצת הסטודנטים באוניברסיטת ביר זית. מרואן אלברע'ות'י בצדה השמאלי התמונה כורע ברך. אלברע'ות'י שימש אז כיו"ר המועצה (דף הפייסבוק של מרואן אלברע'ות'י, 26 במאי 2015).

8. בשנת 1985, במהלך לימודיו, נעצר אלברע'ות'י ושהה במעצר מנהלי במשך כחצי שנה. במאי 1987 הוא נעצר באשמת הסתה וגורש לירדן. במהלך שהייתו בירדן שימש מרואן אלברע'ות'י כאיש קשר בין אש"פ ופתח לבין פעילי האינתיפאדה הראשונה. ב-1989 הוא מונה כחבר במועצה המהפכנית של פתח. ב-18 באפריל 1994 שב אלברע'ות'י לראמאללה, עם חזרתם של המגורשים הפלסטינים במסגרת הסכמי אוסלו. לאחר שובו הוא הציג עצמו כגשר בין הנהגות "הפנים" ו"החוץ", עקב העובדה, שחווה את המציאות בשני האזורים.



מימין: מרואן אלברע'ות'י נושא הספד בשנת 1988 בכווית בעקבות מותו של אבו ג'האד בתוניס (יוטיוב, 17 בינואר 2016). משמאל: ביקור משלחת מיהודה ושומרון ומירושלים בתוניס אצל יאסר ערפאת (המחצית הראשונה של שנות התשעים). מרואן אלברע'ות'י נראה יושב לפני ערפאת (דף הפייסבוק של מרואן אלברע'ות'י, 12 במאי 2015).

9. בתקופה שלאחר חזרתו ליהודה ושומרון תמך מרואן אלברע'ות'י בהסכמי אוסלו, בהאמינו שהם יובילו בסופו של דבר לנסיגת ישראל מהשטחים שכבשה ב-1967 ולהקמת מדינה פלסטינית. בתקופה

זאת הוא עמד בקשר עם קשת רחבה של אישים בישראל מהשמאל, מהמרכז וממערכת הביטחון, שראו בו מנהיג פלסטיני אותנטי ופרטנר מרכזי להידברות לשלום.

10. הקריירה הפוליטית של מרואן אלברע'ות'י בזירה הפנים-פלסטינית החלה בשנת 1996, כאשר נערכה מערכת הבחירות הראשונה למועצה המחוקקת. חמאס החרימה את הבחירות בעיקר בשל התנגדותה להסכמי אוסלו. מרואן אלברע'ות'י התמודד בבחירות כמועמד עצמאי וזכה במושב המייצג את מחוז ראמאללה. באותה שנה נבחר אלברע'ות'י כמזכ"ל הוועדה התנועתית העליונה של פתח בגדה המערבית, זהו גוף ההנהגה החשוב ביותר של פתח שהוקם ב-1994 כיוזמה עצמאית של הנהגת ה"פנים". מרואן אלברע'ות'י היה הרוח החייה בוועדה ועמד בראשה במרבית תקופת קיומה. תפקידה העיקרי של הוועדה היה הנחיית פעולות פתח ביהודה ושומרון במישורים הפוליטיים, ההסברתיים, והעממיים. לא אחת הביעה הוועדה גישות עצמאיות ואף מתריסות כלפי הממשל הפלסטיני בכלל וערפאת בפרט. לפיכך, חתר ערפאת בעקביות להגביל את כוחה של הוועדה ולהכפיפה למרותו המלאה. על רקע זה שררו מתחים בין מרואן אלברע'ות'י לבין ערפאת, אשר לא אחת ניסה להצר את צעדיו.³

11. מרואן אלברע'ות'י נמנה עם מייסדי אלשביבה, תנועת הנוער של פתח. הוא גם עמד בראש התנזים, המסגרת המרכזית בפתח האחראית על פעילות עממית וביטחונית ב"פנים"⁴. במהלך האינתיפאדה השנייה היווה התנזים חוד החנית בפעילות הטרוריסטית של פתח נגד ישראל. אלברע'ות'י איבד את מעמדו הבכיר בתנזים כאשר בבחירות במאי 2000 הוא הפסיד את ראשות הארגון לחסין אלשיח'. לאחר ההפסד בבחירות הוא סירב להעביר את התפקיד ליריבו בשל מחלוקת סביב אופי הבחירות. ערפאת שרצה לעודד את התחרות ביניהם ("הפרד ומשול") לא הכריע בין השניים.

12. לקראת סוף שנות התשעים, ובמיוחד לאחר כישלון פסגת "קמפ דייוויד" (יולי 2000), התפכח אלברע'ות'י מציפיותיו מהסכמי אוסלו. במהלך שנת 2000 הוא אימץ בפומבי את התפיסה, כי רק באמצעות מאבק מזוין יוכלו הפלסטינים לממש את זכויותיהם. כשפרצה האינתיפאדה השנייה אימץ אלברע'ות'י קו קיצוני לוחמני, שהיווה המשך ישיר לשינוי שחל בעמדותיו כלפי ישראל. עד למעצרו בידי ישראל היה אלברע'ות'י דמות המפתח בליבו והכוונת האינתיפאדה השנייה ("מהנדס האינתיפאדה" כפי שהוא מכונה ע"י תומכיו).

13. בשל מעורבותו העמוקה בטרור של פתח הוכרז אלברע'ות'י בשנת 2001 על ידי כוחות הביטחון הישראליים כ"מבוקש בכיר". הפלסטינים טוענים כי ישראל ניסתה התנקש בחייו בשנת 2001 בסיכול ממוקד. ב-15 באפריל 2002, במהלך מבצע "חומת מגן", הוא נעצר, נחקר, נשפט ונדון לחמישה עונשי מאסר עולם מצטברים וארבעים שנות מאסר נוספות.

³ מיכאל מילשטיין, בין מהפיכה ומדינה, הפתח והרשות הפלסטינית (ת"א: אוניברסיטת ת"א, מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה, 2004), עמ' 142. להלן מיכאל מילשטיין, בין מהפיכה ומדינה.
⁴ התנזים הוקם בראשית שנות השמונים בהכוונת הנהגת ה"חוף". מאז הקמת הרשות הפלסטינית בלט התנזים, בעיקר ביהודה ושומרון, כגורם המעורר תסיסה מתמדת הן נגד ישראל (ייזום אירועים אלימים) והן נגד הרשות הפלסטינית (מתחת ביקורת נגד פעולותיה) (מיכאל מילשטיין, בין מהפיכה ומדינה, עמ' 143).

14. משפטו, ומאסרו הגבירו את יוקרתו של אלברע'ות'י בזירה הפלסטינית ושדרגו את מעמדו מפעיל בדרג הביניים של פתח לחבר הנהגת התנועה. במהלך כינוס הועידה הכללית השביעית של פתח בראמאללה (דצמבר 2016), הוא זכה במקום הראשון ברוב קולות הבוחרים, ו"סומן" כיורשו של אבו מאזן.

15. באפריל/מאי 2017 עמד מרואן אלברע'ות'י בראש שביתת הרעב של אסירים פלסטינים, רובם מפתח. אולם השביתה לא זכתה לתמיכה סוחפת בקרב הנהגת פתח והרשות הפלסטינית ובקרב הציבור הפלסטיני. שביתת הרעב הסתיימה מבלי שהתמלאו מרבית דרישות האסירים השובתים, תוך פגיעה ביוקרתו של מרואן אלברע'ות'י.

פרק ב': עמדותיו של מרואן אלברע'ות'י כלפי ישראל ומעורבותו במאבקי הכוח הפנימיים בפתח (עד לפרוץ האינתיפאדה השנייה)

כללי

16. התנהלותו המדינית של מרואן אלברע'ות'י מול ישראל הייתה פתללה. בעוד שבשנות התשעים של המאה הקודמת הוא היה תומך נלהב בהסכמי אוסלו ובתהליך המדיני, וקיים קשת רחבה של קשרים עם אישים בישראל, הוא הפך בתקופת האינתיפאדה השנייה לפעיל טרור, דמות מפתח בליבוי והכוונת אינתיפאדת אלאקצא. גם בשנות שהותו בכלא, לאחר שהורשע ברצח בכוונת תחילה של חמישה בני אדם ובהכוונת פגועי טרור, הוא יצא בהצהרות קיצוניות נגד ישראל ובינהן תמיכה בהתנגדות המזוינת נגד ישראל וקריאה לרשות הפלסטינית לנתק כל קשר עימה, בטחוני או כלכלי.

תמיכתו של אלברע'ות'י בהסכמי אוסלו ומגעיו עם ישראלים

17. כשחתם יאסר ערפאת על הסכמי אוסלו, מרואן אלברע'ות'י, פיצל אלחסיני ורוב צעירי פתח, תמכו עקרונית בהסכמי אוסלו, למרות שהיו מודעים לחסרונותיהם עבור הפלסטינים. הם גם תמכו בקיום מגעים עם ישראלים, מכל קצוות הקשת הפוליטית. אולם עד מהרה חלה אצלם התפכחות מאשליית אוסלו. הם הבחינו בגידול העצום של הבנייה בהתנחלויות מאז הסכמי אוסלו, חשו את הניתוק של מזרח ירושלים מיתר שטחי יהודה ושומרון, והעריכו שישראל אינה מתכוונת לסגת לגבולות 1967 ולאפשר הקמת מדינה פלסטינית⁵.

18. בשנת 1996, כאשר נערכה מערכת הבחירות הראשונה למועצה המחוקקת, פרסם אלברע'ות'י כרוזים בזכות הסכמי אוסלו והתהליך המדיני. כחבר במועצה המחוקקת הוא רקם קשרים אישיים עם קשת רחבה של ישראלים מהפוליטיקה הישראלית מהשמאל והמרכז ואף עם בכירים במערכת הביטחון. באמצע שנות התשעים ביקרה בכנסת משלחת פלסטינית, אשר אלברע'ות'י עמד בראשה. הוא גם עמד בראש משלחת פלסטינית מטעם המועצה המחוקקת, שהשתתפה בוועידה

⁵ הלל כהן, כיכר השוק ריקה, עלייתה ונפילתה של ירושלים הערבית 1967-2007 (מכון ירושלים לחקר ישראל, 2007).

ביוון יחד עם חברי כנסת ישראלים והירבה להשתתף בפורומים משותפים בין ישראלים לפלסטינים.

19. להלן דוגמאות למגעיו של מרואן אלברע'ות'י עם אישים וגופים בישראל בשנים שלאחר הסכם אוסלו:

א. במאי 1997 הרצה מרואן אלברע'ות'י, בפני חברי המועצה לשלום וביטחון והביע אופטימיות ביחס לתהליך השלום. לאחר מכן נפגשה הנהלת המועצה עם אלברע'ות'י ועם הנהגת פתח ברמאללה. המארחים לקחו את הנהלת המועצה לשלום וביטחון לסיור סביב ראמאללה. הם התלוננו על כך, שלא מאפשרים לעיר התרחבות והקמת שכונות חדשות: "רק למתנחלים יש צורך בהתרחבות?" שאל מרואן אלברע'ות'י. בדו"ח של המועצה נאמר, כי "בקולו [של אלברע'ות'י] נשמע צליל של ייאוש ואובדן אמון בתהליך השלום, כל עוד ההתנחלויות סוגרות על ראמאללה מכל צד"⁶.

ב. יוסי ביילין, בספרו "מדריך ליונה פצועה", מפרט שורה של פגישות, שקיים מרואן אלברע'ות'י עם אישים וגופים בישראל:⁷

(1 מרואן אלברע'ות'י וקדורה פארס קיימו קשר עם יוסי ביילין, במסגרת חוג "משוב" שבראשותו, במפלגת העבודה, זמן קצר אחרי החתימה על הסכמי אוסלו. שניהם, לדברי יוסי ביילין, "שילבו בתפישתם עוינות והערכה לישראל ולישראלים ותמיכה בהסכם אוסלו".

(2 באפריל 1997 התקיימה פגישה עם מרואן אלברע'ות'י וקדורה פארס ופעילים נוספים בפתח במסגרת פעילות ארגון ECF⁸. אלברע'ות'י וחבריו הביעו דאגה מההידרדרות בתהליך השלום. פתח, לדבריהם, משלמת את מחיר ההתמסדות ("המורדים והלוחמים של אתמול לובשים היום חליפות ויש להם נהגים"). לדבריהם המורדים והלוחמים של אתמול מצדיקים את הפשרות ואת שיתוף הפעולה עם ישראל. הצעירים, לעומת זאת, נוכחים בירידה ברמת החיים, באבטלה הגואה ובאי קיום הסכם אוסלו. תפקיד פתח הוא למנוע התפרצות המונים אך גם להמשיך ולהתחרות על דעת הקהל הצעירה הרואה בארגונים הקיצוניים המתנגדים להסכם אוסלו מוקד הזדהות אמיתי. סוכם בפגישה לקיים מפגש רחב יותר בתוך שבועות מעטים.

(3 ב-15 במאי 1997 התקיימה פגישה אירופית-ישראלית-פלסטינית, השתתפו בה, בין השאר, המזכירים הבינלאומיים של מפלגת הלייבור הבריטית והמפלגה הסוציאל דמוקרטית הגרמנית. מצד הפלסטיני השתתפו האני אלחסן ומרואן אלברע'ות'י. מרואן

⁶ דו"ח של המועצה לשלום וביטחון "24 שנים לחתירה לשלום ולביטחון 1988-2012". מאת ניצב (בגמלאות) ותת-אלוף (במילואים) שאול גבעולי, מנכ"ל המועצה שנים 1994-2011. הדו"ח נכתב במרץ 2012.

⁷ יוסי ביילין, מדריך ליונה פצועה (ת"א: משכל, 2001) עמ', 68-70. להלן: מדריך ליונה פצועה.

⁸ ECF (The Economic Cooperation Foundation), הקרן לשיתוף פעולה כלכלי שהוקמה ע"י יוסי ביילין ויאיר הירשפלד בשלהי 1990 בסיוע הקהילה האירופית. מטרתה הייתה להכין תוכניות כלכליות ומדיניות עם הפלסטינים וללוות עימן את התהליך המדיני.

אלברע'ות'י דיבר בזכות העמקת הדיאלוג בין ישראלים לפלסטינים בעזרת אותם גורמים בעולם, שהשלום המזרח תיכוני חשוב להם.

4 בדצמבר 1998 התקיימה פגישה עם מרואן אלברע'ות'י ועם קדורה פארס במשרד ברמאללה. לדבריהם התחזק מעמד פתח בעקבות "הסכם וואי" (23 באוקטובר 1998)⁹ לאחר תקופה ארוכה שבה היה בירידה. הקפאת "הסכם וואי" והאכזבה הקשה בעניין שחרור אסירים ביטחוניים החזירו לדבריהם את התסכול לרחוב הפלסטיני: "התסכול עלול להוביל לאלימות, כך אמרו, אלא אם תיוותר התקווה, והתקווה היחידה כרגע היא שובה של ממשלת שלום לישראל. ממשלה כזו, הם מצפים, תקפיא את ההתנחלויות ותגיע במהרה להסדר קבע".

ההקצנה בעמדותיו של אלברע'ות'י במהלך 2000

כללי

20. במהלך שנת 2000, זנח מרואן אלברע'ות'י את תמיכתו בהסכמי אוסלו ואימץ במוצהר תפיסה החותרת להשיג את הדרישות הפלסטיניות המאכסימליות באמצעות "מאבק מזויין". האידיאולוגיה הקיצונית, שאימץ אלברע'ות'י, מצאה ביטוייה בהצהרות פומביות, בהתבטאויות בפני אישים ישראלים ואף בליבוי אירועים אלימים בשטח (אירועי "יום הנכבה" ב-15 במאי 2000) ההקצנה בעמדותיו של אלברע'ות'י לוותה במאבקי כוח קשים על השליטה בתנזים ובקשיים ביחסיו של אלברע'ות'י עם יאסר ערפאת.

תפיסת העולם הקיצונית כפי שעלתה בריאיון מרואן אלברע'ות'י לעיתון אח'באר אלח'ליל

21. להלן עמדותיו של מרואן אלברע'ות'י סביב סוגיות מפתח בסכסוך הישראלי-פלסטיני, כפי שעלו בריאיון שהעניק לעיתון החברוני אח'באר אלח'ליל המזוהה עם חמאס, כחצי שנה לפני פרוץ האינתיפאדה השנייה (8 במרץ 2000). ראיין זה משקף בבירור את נטישת הסכמי אוסלו ואימוץ תפיסת "המאבק המזויין" כאמצעי להפעלת לחצים על ישראל למילוי דרישות פלסטיניות מאכסימליות. להלן הנושאים העיקריים שעלו בריאיון בהקשר לסכסוך הפלסטיני ישראלי:

א. "זכות השיבה" של הפליטים הפלסטינים: "זכות" זאת, לשיטתו של אלברע'ות'י, הינה "קו אדום" עבור הפלסטינים, שלאיש אין רשות לוותר עליה. לדבריו אין להתמקח על "זכות" זאת, המעוגנת לטענתו בהחלטת האו"ם 194¹⁰. "לא נחתום על הסכם, שימנע מהפליטים את עתידם בארצם או את זכות כל הפליטים בירדן, בסוריה, בגדה המערבית ובכל רחבי העולם

⁹ "הסכם וואי" בין ישראל לאש"פ נועד לפרט צעדים למימוש הסכמי אוסלו ולקבוע לוח זמנים מדויק לביצוע הצעדים הנדרשים בהסכמים. ההסכם נחתם בבית הלבן ע"י ראש ממשלת ישראל בנימין נתניהו, יו"ר הוועד הפועל של אש"פ יאסר ערפאת, בתיווכו של נשיא ארה"ב ביל קלינטון.

¹⁰ המדובר בהחלטת 194 של העצרת הכללית של האו"ם משנת 1948, שהינה ההחלטה העיקרית, שעליה מבססים הפלסטינים את טענתם ל"זכות השיבה" של הפליטים הפלסטינים. החלטה זאת ביקשה להתוות דרך כללית לסיום הסכסוך באמצעות הקמת וועדת פיוס. אומנם שיבת הפלסטינים מזכרת בהחלטה אך יש לראות בה חלק ממתווה כללי ולא "זכות" המוקנית לפלסטינים, בייחוד לנוכח העובדה שההחלטה אינה מזכירה את המונח "זכות" (שיבת פליטים פלסטינים לתחומי מדינת ישראל מאת יפה זילברשץ ונמרה גורן-אמיית בעריכת רות גביון, הוצאת מציל"ה, עמ' 10).

לשוב לבתיהם". אלברע'ות'י הוסיף, כי אם הפליטים יחזרו למדינה הפלסטינית שתקום אין משמעות הדבר שמימשו את "זכות השיבה" אלא את "זכות האזרחות". זאת משום שמחצית מתושבי הגדה המערבית ורצועת עזה הם פליטים, "והפליטים חייבים להיות בבתיהם מהם גורשו בפלסטין הכבושה בשנת 1948 ולא בשכם, עזה וחברון".

ב. הפתרון הרצוי לסכסוך הישראלי-פלסטיני אינו הסכמי אוסלו אלא הקמת מדינה אחת דמוקרטית "בגבולות פלסטין ההיסטורית", או לכל הפחות הקמת מדינה פלסטינית עצמאית בגבולות החלטת החלוקה (1947). אלברע'ות'י ציין כי "כל פלסטין ההיסטורית היא זכות מקודשת לנו [קרי, לפלסטינים], ולנו כולנו זכות להתגורר בה". מבחינה מדינית הכירו הפלסטינים בקיומה של ישראל, הם מקיימים משא ומתן עימה, וקיבלו את העיקרון של שתי המדינות. אולם הישראלים דחו את תפיסת המדינה האחת ועתה את תפיסת שתי המדינות. לנוכח זאת סבור אלברע'ות'י, כי "גבולות המדינה הפלסטינית העצמאית הן גבולות החלוקה [של החלטת העצרת] 181, אשר מעניקים לנו שטח אדמה גדול יותר משטחי 1967". אלברע'ות'י טוען כי "החלטת החלוקה 181 עדיין לא התבטלה".

ג. לא ניתן להכריע בסוגיות הסדר הקבע במשא ומתן אלא באמצעות עימות מזוין בשטח, שיפרוץ תוך שנה: "מי שסבור, כי ניתן להכריע בסוגיית הסדר הקבע כמו הפליטים, ירושלים, ההתנחלויות והגבולות במשא ומתן הרי הוא שוגה באשליות. אלה סוגיות שצריך לקיים בעניין מערכה בשטח בנוסף למערכת המשא ומתן"¹¹. מרואן אלברע'ות'י נשאל ע"י המראיין למה כוונתו במילה מערכה. תשובתו: "אני מתכוון ב[מילה] מערכה לעימות. אנו זקוקים לעשרות מערכות כמו מערכת המנהרה [קרי, מהומות מנהרת הכותל בספטמבר 1996], אשר בה יצאנו אל המערכה ונלחמנו"¹². המראיין שאל את אלברע'ות'י "האם אופציית המערכה עדיין קיימת ונענה: "אנו תנועה לוחמת ובאנו ל[דרך] השלום כל האומץ והגבורה, ואנו רוצים בשלום הזה, ואנו מנהלים את המערכה שלנו למענו. אנו רוצים שהשלום הזה יביא אותנו לקו המינימום, כלומר: מדינה פלסטינית עצמאית שבירתה ירושלים, זכות הפליטים וזכותנו להגדרה עצמית, ואם הדבר לא יתממש אזי כל האופציות פתוחות". המראיין שואל את אלברע'ות'י על לוח הזמנים: "האם הוא שנה, שנתיים?" ונענה: "אני סבור שהוא יהיה במשך שנה"¹³.

ד. תמיכה בפיוגעים נגד המתנחלים תוך התנגדות לפעולות בתוך ישראל: אלברע'ות'י נשאל ע"י המראיין: "מה עמדתכם לגבי אדם בגדה המערבית או ברצועת עזה, שהופקה [ממנו]

¹¹ תפיסת ניהול המשא ומתן במקביל לעימות מזוין בשטח שרירה וקיימת עד היום אצל מרואן אלברע'ות'י (ראו בהמשך).
¹² לתנזים בהנהגת אלברע'ות'י היה נסיון רב בארגון עימותים אלימים נגד ישראל. פעילי התנזים מילאו תפקיד בולט בעימותים במנהרת הכותל בספטמבר 1996 ובאירוע "יום הנכבה" במאי 2000 (אפרים קארש, עמ' 221).
¹³ בהזדמנות אחרת התבטא אלברע'ות'י באופן יותר מדויק. הוא הזהיר שאם עד ה-13 בספטמבר (2000) לא תיסוג ישראל מירושלים ומאזורי הגבול, כפי שעשתה בלבנון, עליה לקחת בחשבון שהעם הפלסטיני שהשתתף באינתיפאדה (הראשונה) אינו חושש מעימות נוסף. אפרים קארש, ערפאת האיש ומלחמתו בישראל (רמת גן: מרכז בגין סאדאת למחקרים אסטרטגיים, אוניברסיטת בר אילן, 1994) עמ' 209. להלן: אפרים קארש. לאחר כישלון פסגת קמפ דייוויד (יולי 2000) התבטא מרואן אלברע'ות'י כי כישלון המשא ומתן פותח את השער בפני העם הפלסטיני למימוש "כל האופציות". הוא ציין כי קיים זמן רב להשגת מוכנות ולהכרזה על גיוס כללי בשורות העם הפלסטיני (העיתון פלסטינא, 31 ביולי 2000, מתוך מאמרו של יהונתן דחוח הלוי: "עדייות על אחריותה של הרשות הפלסטינית לפרוץ אינתיפאדת אלאקצא, JCPA.org.il, 13 בפברואר 2013).

אדמתו, והוא ביצע התקפה צבאית נגד המתנחלים כדי להתנקם בהם על מה שעשו לו?" תשובתו של אלברע'ות': "בהתנחלות לא נלחמים בתחנונים, אלא יש להילחם בכוח הנשק, שכן ההתנחלות מהווה את שיא הטרור". אולם, המשיך אלברע'ות' "אני נגד פעולה צבאית בתוך ישראל [קרי, סוג הפיגועים המתבצע ע"י חמאס]. זהו טרור שאנו מגנים אותו, שוללים אותו ומתייצבים נגדו. אולם לעמנו הזכות להלחם בישראלים בגדה, בעזה ובירושלים בכל הצורות והאמצעים".

ה. נסיון להמעיט ממשמעות קשריו של מרואן אלברע'ות' עם הישראלים והשתתפותו בוועידות שלום עמם:

1) המראיין שאל את אלברע'ות': "אתה קורא להפסקת הנורמליזציה [בין מדינות ערב לישראל] ואתה בעצמך השתתפת לפני מספר חודשים בוועידה המבטאת נורמליזציה עם היהודים ביוון?" אלברע'ות' השיב: "ממשלת יוון היא ששלחה הזמנה והשבנו בחיוב". מה שאתה מתכוון הינו ועידה מדינית, שארגן אותה משרד החוץ היווני, והשתתף בה שמעון פרס ועימו חברי כנסת. הם עזבו [את הוועידה] לאחר שהצגנו תפיסתנו המבטאת את זכותנו לשיבה למקומות מגורינו בחיפה, לוד ורמלה..."

2) משנשאל אלברע'ות' על השתתפותו בוועידות נוספות המבטאות נורמליזציה השיב: "מטרת הוועידות הללו הייתה לדון בסוגיות מסויימות, כמו ההתנחלויות, ורצינו לקבל מהם [מהישראלים] את עמדתם, ולא הגענו להסכמה. השיח המדיני הוא פעולה של מאבק ולא נורמליזציה". אלברע'ות' הוסיף, כי הוא בעד שיח עם ישראלים: "היהודי כיהודי אינו אויב, אלא אויבי הוא הכיבוש ואלה המשרישים את הכיבוש הזה. וכל עוד קיים כיבוש המעיק על ארצנו עומדת לנו הזכות להתנגדות, ודבר לא יבטלה. אנו בעד שיח עם הישראלים, ויתכן שנלחם בהם אם יהיה [בכך] צורך".

22. לאחר מעצרו התייחס מרואן אלברע'ות' בחקירתו בשירות הביטחון הכללי להקצנה שחלה בעמדותיו ותפיסת המאבק המזויין לפני פרוץ האינתיפאדה:

א. אלברע'ות' הדגיש בחקירתו כי תמך בהסכם השלום ופעל למענו במשך עשר שנים אולם בדעותיו חלה הקצנה כתוצאה מהעדר תקווה להשגת פתרון פוליטי עם ראש הממשלה אריאל שרון. לנוכח זאת לא היה מנוס לאימוץ דרך "המאבק המזויין נגד ישראל", שאותו יוביל פתח. אלברע'ות' הסביר גם כי מנהיגי פתח חששו גם מהיחלשות כוחם ברחוב הפלסטיני מול התנועות האסלאמיות, דבר שדירבן אותם לנקוט קו של פיגועים נגד ישראל.

ב. אלברע'ות' אמר לחוקריו, כי להשקפתו פיגועים אשר "יכאיבו לישראל" יקדמו את השלום ויגרמו לישראל להבין, שיש לה מה להפסיד. הוא הוסיף כי מבחינתו אזרחים ישראלים החיים בהתנחלויות וביהודה ושומרון הינם יעד לגיטימי, גם כאשר מדובר בנשים וילדים. מטרת האינתיפאדה, לדבריו, הייתה לפגוע בחיילים ומתנחלים כדי לגרום לעזיבתם וכדי להוכיח לעולם, שהפלסטינים נלחמים בכיבוש. הוא הוסיף כי רק לאחר שישראל החלה ב"מדיניות

החיסולים", ובעיקר לאחר שפגעה ברא"ד כרמי, **עבר פתח לפעול בתוך ישראל במטרה לפגוע באזרחים, בכלכלת ישראל ובתיירות.** זאת כדי "להפעיל לחץ על הרחוב בישראל, שילחץ על הממשלה לסגת מהשטחים" (מתוך הכרעת הדין במשפטו של אלברע'ות', 4 במאי 2004, עמ' 15-14).

מסר של ייאוש מלווה באיום מרומז לבני-שיח ישראלים

23. ההקצנה בעמדתו של מרואן אלברע'ות' מצאה ביטוייה גם במגעיו עם הישראלים. יוסי ביילין בספרו מדריך ליונה פצועה, מתאר **פגישה שהתקיימה במרץ 2000**, בביתה של חברת הכנסת קולט אביטל. בפגישה השתתפו שישה חברי כנסת ושישה חברי המועצה המחוקקת של הרשות הפלסטינית. המשתתפים הפלסטינים היו "כולם חברי פתח, כולם אסירים לשעבר, **בראשות מרואן אלברע'ות', כולם קשורים לתנזים**". יוסי ביילין כותב על פגישה זאת¹⁴:

"ברע'ות' היה הדובר העיקרי, והוא העביר מסר של ייאוש. לדבריו **איבד הרחוב הפלסטיני את תקוותו לשלום**, והפתח איבד את אמונו בממשלת ברק. ישראל ממשיכה לבנות בהתנחלויות וסוללת כיבישים עוקפים, ואילו הרשות הפלסטינית שותקת ומואשמת בשיתוף פעולה עימה. **תומכי השלום ואנשי הפתח מתקשים לעמוד מול הציבור הפלסטיני ולהסביר** הן את השחיתות ברשות הפלסטינית והן את שתיקתה לנוכח מעשי ישראל...".

לדבריו אלה של אלברע'ות' התלווה גם מסר מאיים:

"אלברע'ות' אמר לנוכחים, **כי ניתן יהיה, אולי, להבטיח את הרגיעה עוד חצי שנה, עד ה-13 בספטמבר 2000.** אבל אם עד אז לא ימצא הסכם קבע, יהיה קשה לערפאת, שלא להכריז על מדינה באופן חד-צדדי. השקט, אמר, הוא תוצאת סיכול פיגועים על ידי הרשות. המשך ההתנחלויות ואי-התקדמות בתהליך השלום יחריפו את הביקורת הפנימית והכלל-ערבית, שלפיה הרשות הפלסטינית היא אוסף של בוגדים ומשתפי פעולה".

מאבקיו הפנימיים של מרואן אלברע'ות' בתוך פתח (2000)

24. מרואן אלברע'ות', ששימש כמזכ"ל התנזים, ניהל במהלך שנת 2000 **מאבקי כוח קשים עם חסין אלשיח'**. תחרות זאת התקיימה **בעידודו של ערפאת, שנקט מדיניות של "הפרד ומשול"** במטרה למנוע היווצרות **מוקדי כוח אופוזיציונים נגדו.** יאסר ערפאת ביקש לערער את מעמדו של אלברע'ות' בתנזים, בעקבות מספר אירועים, שנתפסו בעיניו כמבטאים עצמאות רבה מדי של אלברע'ות'. אלברע'ות' מצידו הפך את התנזים לכלי ביטוי של תושבי יהודה ושומרון נגד הדור הותיק של פתח, שהגיעו מתוניס, **תוך מתיחת ביקורת קשה על השחיתות ברשות, על אופן התנהלות מנגנוני הביטחון שלה ובהמשך גם על הסכמי אוסלו.** ניתן להניח כי מאבקי הכוח שניהל אלברע'ות' באותה עת בתוך פתח השפיעו גם הם על ההקצנה, שחלה בעמדותיו כלפי ישראל.

¹⁴ מדריך ליונה פצועה, עמ' 104-105.

25. על רקע זה הפך מרואן אלברע'ותי לדמות אהודה בציבור הפלסטיני, אשר ייצג את הדור הצעיר בפתח מול הגווארדיה הוותיקה של "יוצאי תוניס". אירועי "יום הנכבה", שהוביל במאי 2000 (ראו בהמשך), אף חיזקו את מעמדו. חברי הנהגת פתח, "יוצאי תוניס", שביקשו להצר את צעדיו של אלברע'ותי החליטו לקיים ביולי 2000 בחירות לוועדה מצומצמת בת 11 חברים, שתקבע את מדיניות הוועדה העליונה. בבחירות זכה חסין אלשיח' ברוב קולות אך אז התחוללה פארסה של ממש. חסין אלשיח' טען כי הוא מזכ"ל התנזים החדש בגדה בעוד שאלברע'ותי טען כי הבחירות היו לוועדה ולא לתפקיד המזכ"ל. אלברע'ותי השיב כי בהעדר הוראה אחרת מערפאת הוא ימשיך בתפקידו. ערפאת שרצה בתחרות בין השניים לא הכריע בסוגיה¹⁵.



חסין אלשיח', יריבו של אלברע'ותי במאבק על הנהגת התנזים (צילום: דף הפייסבוק של חסין אלשיח', 12 בפברואר 2014).

26. יובל דיסקין, ראש שירות הביטחון הכללי לשעבר, התייחס בספר "שומרי הסף" להשפעת התסכול הרב של מרואן אלברע'ותי ושל צעירי פתח בכלל, על פרוץ האינתיפאדה השנייה (ההדגשות של מרכז המידע)¹⁶.

א. "... מה שקרה פה להבנתי זה מצב של תסכול גדול מהצד הפלסטיני, בכמה רבדים, ראשית תסכול פנימי. צעירי פתח ובראשם אלברע'ותי, מאוד לא היו מרוצים מהשחיתות של ערפאת ושל אנשי תוניס, ומזה שהם לא הצליחו להשתלב בשלטון הפלסטיני או לזכות בשום כיסא בעל השפעה של ממש, בעצם אנשי החוץ הם אלו שנהנו ממנעמי החיים, גזרו את הכסף והקופונים, ואילו אלו שנשארו בעול האינתיפאדה הראשונה, ושלמו את המחיר, נזרקו החוצה. זה יצר תסכול אדיר. ערב האינתיפאדה השנייה היו בחירות לפתח ביהודה ושומרון ואלברע'ותי

¹⁵ עמוס הראל ואבי יששכרוב: המלחמה השביעית- איך ניצחנו ולמה הפסדנו במלחמה עם הפלסטינים (ת"א: ידיעות אחרונות/ ספרי חמד, 2004), עמ' 52-53 (להלן: המלחמה השביעית) (כתבתם של גידי וייץ וג'קי חוגי, הארץ, 30 ביוני 2016). ביטוי פומבי לביקורת זאת נתן מרואן אלברע'ותי בראיון לעיתון אח'באר אלח'ליל, המזוהה עם חמאס (8 במרץ 2000). לדבריו: "...קיימות מסגרות במשרדי ממשלה אחדים אשר מתפקדות [באופן] ירוד מאוד, ולעיתים שלילי וגרוע. התנהגות אחדים מאנשי המנגנונים הביטחוניים גרועה מאוד ואנו בפתח משלמים מחיר יקר מאוד. הציבור מטיל על פתח את האחריות וזכותו לבוא איתם חשבון בקלפיות..."

¹⁶ דרור מורה, שומרי הסף, שישה ראשי שב"כ מדברים (ידיעות אחרונות/ ספרי חמד: ת"א, 2014), עמ' 264-265 (להלן: שומרי הסף).

ניצח. ערפאת הפך את תוצאות הבחירות, כי אלברע'ותי היה מבחינתו אופוזיציונר, ונתן את המפתחות ליריבו. **אלברע'ותי גם פה נשאר מתוסכל ולכן לא במקרה הוא זה שהוביל את אירועי האינתיפאדה השנייה ולא ערפאת."**

ב. "...הרי אלברע'ותי עשה בדיוק את המהלך שעשו כל האחרים. הוא נכשל בבחירות למזכירות פתח בגדה, לא העביר את השרביט לחסין אלשיח' שניצח. האינתיפאדה פרצה ב-29 בספטמבר, מהר מאוד הוא הבין כמו האחרים שיש פה הזדמנות, הפך מאיש שלום לאיש טרור, ממש בנה סביבו כוורת של טרור, התחיל לגלגל פיגועים, ופתאום רכב על הגל הזה שנקרא אינתיפאדה..."

אירועי "יום הנכבה": חזרה כללית לקראת האינתיפאדה השנייה (מאי 2000)

27. ההפגנות האלימות שחוללו הפלסטינים ב"יום הנכבה", ב-15 במאי 2000, היו מעין "חזרה כללית" לאינתיפאדה השנייה, שפרצה כארבעה וחצי חודשים מאוחר יותר. את האירועים יזמו בעיקר פעילי התנזים בראשות מרואן אלברע'ותי. זאת הפעם הראשונה מאז ארועי מנהרת הכותל (ספטמבר 1996) התחוללו הפגנות אלימות נרחבות, מלוות בירי לעבר כוחות הביטחון הישראליים.

28. ההפגנות האלימות רחבות ההיקף החלו בידידי אבנים והשלכת בקבוקי תבערה והפכו לירי באש חיה לעבר כוחות הביטחון הישראליים, בעיקר ע"י פעילי התנזים. מוקדי האלימות העיקריים היו "מוקדי חיכוך" מוכרים: קבר יוסף, צומת איו"ש (מצפון לראמאללה), קבר רחל בבית לחם, הכניסה הדרומית לטול כרם וצומת נצרים¹⁷. בהפגנות האלימות הללו נהרגו שמונה פלסטיים ומאות נפצעו (לפי גרסא אחרת נהרגו חמישה פלסטינים ו-188 נפצעו). כשלושים ישראלים נפצעו, רובם באורח קל.

29. ב-14 במאי 2000, ערב "יום הנכבה", נפגשו שר המשפטים דאז יוסי ביילין (ועימו כמה ישראלים) במלון "לרום" בירושלים עם שלושה פעילי פתח בולטים: מרואן אלברע'ותי (מנהיג התנזים), קדורה פארס (ממנהיגי התנזים) וממדוח נופל (איש פדא, מפלגת שמאל, שנוסדה ע"י יאסר עבד אלרבה לאחר פרישתו מהחזית הדמוקרטית). מרואן אלברע'ותי התלונן ש"הכל תקוע". לדבריו "לערפאת יש רצון אמיתי להגיע להסכם עד ה-13 בספטמבר השנה. הלוואי שזה יהיה אפשרי. אינני בטוח בכך. אבל אם ישוחררו אסירים, יוקפאו ההתנחלויות ויממוש הסכם הביניים- יוכל המצב בשטח להירגע, גם אם לא יהייה הסדר קבע. אם גם זה לא יקרה וגם לא יחתם הסכם קבע- עלולים האכזבה והתסכול להביא לפיצוץ".

30. מרואן אלברע'ותי הביע בפגישה צער על מעשי האלימות וטען שהדבר מביך אותם ופוגע בהם יותר מאשר בישראלים. אולם הוא הוסיף, ההפגנות הן המינימום שפתח יכולה לעשות כדי להפגין סולידריות וכדי למנוע את השתלטות הגורמים הקיצוניים על הרחוב הפלסטיני. מרואן אלברע'ותי סרב להיענות לבקשת ביילין להימנע מעימות אלים ב"יום הנכבה" (שחל למחרת). יוסי ביילין

¹⁷ ב"צומת איו"ש" מצפון לראמאללה התנהל "יום קרב" במשך שעות רבות. אליסטר קרוק, איש מודיעין בריטי, שפעל בשטחים מטעם האיחוד האירופי, ראה כיצד פעילי תנזים חמושים מגיעים למקום באמבולנס, תופסים עמדות במבנה גבוה המשקיף על הצומת, ופותחים באש ראשוניים (המלחמה השביעית, עמ' 61).

מתאר בספרו, כי מרואן אלברע'ות'י פרש את זרעותיו באוויר כמי שאין בכוחו להושיע, ואמר: "ההנחיות למחר ["יום הנכבה"] כבר ניתנו, אבל בעתיד אפשר יהיה להוביל לכיוון שונה"¹⁸.

התנהלותו של מרואן אלברע'ות'י עם פרוץ האינתיפאדה (28-29 בספטמבר 2000)

31. ב-28 בספטמבר 2000 קיים אריאל שרון ביקור בהר-הבית. כ-1,400 פלסטינים המתונו לו על ההר וביניהם **מרואן אלברע'ות'י וחסין אלשיח'**, שני ראשי המחנות הניצים של פתח ביהודה ושומרון. המפגינים הפלסטינים קראו קריאות גנאי נגד שרון וידו אבנים. ההתנגשויות החריפו לאחר ששרון ומלווייו כבר ירדו מההר. במהומות שהתפשטו לחלקים שונים במזרח ירושלים נפצעו יותר מחמישים פלסטינים ושוטרים. אולם מארגני ההפגנה על הר הבית, ובתוכם מרואן אלברע'ות'י, ראו בה כישלון. ולמרות זאת, האכזבה לא הפחיתה מהמוטיבציה של אלברע'ות'י, אשר נראה כי כבר בשלב מוקדם זה איתר את הפוטנציאל שסיפקה המתיחות עבורו ועבור מקורביו בתנזים. "זו ההזדמנות שלנו", אמר באותו יום לחברו הקרוב זיאד אבו עין, "עלינו לפעול מהר ובעוצמה כדי לארגן הפגנות בירושלים" (המלחמה השביעית, עמ' 18).

32. לאחר ששרון עזב את הר-הבית קיימו הפעילים הפלסטינים פגישה בת שעתיים בשאלה כיצד להפיץ את המאבק לכל שטחי הרשות הפלסטינית. מרואן אלברע'ות'י נזכר בהקשר לכך:

"בלילה שקדם לביקורו של שרון השתתפתי בפאנל בתחנת הטלוויזיה מקומית וניצלתי את ההזדמנות לקרוא לציבור ללכת למסגד אל-אקצא בבוקר, מפני שלא ייתכן ששרון יגיע לאל-חראם א-שריף... וייצא משם בשלום. הלכתי לאל-אקצא בבוקר... ניסינו לגרום להתנגשויות, אך ללא הצלחה בגלל חילוקי הדעות, שהתגלעו כל הזמן עם אחרים במתחם אל-אקצא"¹⁹.

33. למחרת אירועי הר-הבית, יום שישי, ה-29 בספטמבר 2000 התחוללו מהומות קשות בהר-הבית. המהומות החלו כאשר מתפללים מוסלמים משתוללים השליכו לעבר השוטרים אבנים, מוטות ברזל ובקבוקי תבערה, שהוכנו מבעוד מועד. שבעה פלסטינים נהרגו ויותר ממאה נפצעו. בראמאללה התקיימה עצרת בה נאמו **מרואן אלברע'ות'י ושיח' חסן יוסף** [מנהיג חמאס ביהודה ושומרון] בפני ציבור של כ-5,000 בני אדם. הידיעות מהר הבית הלהיטו את הרוחות וההמון צעד אל "צומת איו"ש", שבצפון ראמאללה, במטרה להתעמת עם חיילי צה"ל. אולם מרואן אלברע'ות'י ועוזרו אחמד אלברע'ות'י מיהרו לעזוב את המקום, כדי להספיק להגיע לפגישה שנקבעה מראש עם מנהיגים ערבים ישראלים בטייבה. בדרך הם הכתיבו בטלפון למשרדם באלבירה את הכרוז הראשון של ההתקוממות החדשה. האינתיפאדה השנייה החלה (המלחמה השביעית עמ' 21)²⁰.

¹⁸ מדריך ליונה פצועה, עמ' 113.

¹⁹ אלחיאט, 29 בספטמבר 2001, מתוך: בארי רובין, ג'ודית קולפ רובין, יאסר ערפאת, ביוגרפיה פוליטית (ת"א: ידיעות אחרונות/ספרי חמד, 2006), עמ' 218.

²⁰ על פי גרסה אחרת זימן אלברע'ות'י בליל שבת, ה-29 בספטמבר, את מפקדי התנזים למפקדתו באלבירה כדי להעריך את היום הראשון להתנגשויות ואת הדרכים להמשכן. אחר כך נשלחה הודעה בפקס למשרדי פתח בכל יהודה ושומרון ובה קריאה להתקוממות כללית. כעבור שבוע, בישיבה במטה ערפאת בראמאללה אימצה הנהגת פתח אסטרטגיה מלחמתית על יסוד צפי לעימות ממושך שיתיש את ישראל (אפרים קארש, עמ' 221).

34. עם פרוץ אינתיפאדת אלאקצא מצאה עצמה הנהגת התנזים ביהודה ושומרון במשבר פוליטי חריף, כשהיא מפוצלת בין המחנות היריבים של מרואן אלברע'ותי וחסין אלשיח'. שניהם טענו לכתר מזכ"ל התנזים בגדה. יאסר ערפאת פיקח על שני המחנות בעיקר באמצעות שליטתו על הקצאות הכספים. מבין השניים מרואן אלברע'ותי הוא שהשכיל לנצל את ארועי הימים הראשונים בירושלים כדי לבסס לעצמו מעמד כמנהיג הבלתי מעורער של התנזים, ולמעשה של הרחוב הפוליטי כולו. עמוס הראל ואבי יששכרוב כתבו בספרם "המלחמה השביעית" (עמ' 33):

"הדרך הקלה ביותר לליבם של הפעילים היתה ההקצנה: מי שהשמיע קריאות מתלהמות יותר, גייס יותר חמושים לירות אל חיילי צה"ל וההתנחלויות ואירגן הפגנות גדולות יותר, זכה בתמיכת הרחוב. אלברע'ותי הצליח בכך. באמצעות עוזרו אחמד אלברע'ותי... [הוא] גייס למחנה שלו את רוב שליטי הרחוב החדשים, אנשי הכנופיות החמושות... אלשיח' החזיק כנופיה חמושה משלו, אך זו היתה קטנה יותר ונהנתה מהשפעה פחותה".



מרואן אלברע'ותי נושא נאום בהלוויית פעיל פתח, שנהרג במהלך האינתיפאדה השנייה (יוטיוב, 1 בינואר 2012).

35. דומה כי מרואן אלברע'ותי הפך באותה עת לסמן הקיצוני של האינתיפאדה, שקרא תיגר על כל מי שביקש לבלום אותה. כתבי הוויינגטון פוסט והדיילי טלגרף, שעקבו מקרוב אחר פעילותו של אלברע'ותי בעת שפיקח על העימותים האלימים עם החיילים הישראליים, תארו את האווירה והלכי הרוח ששררו באותם הימים. הם תיארו כיצד אלברע'ותי צועק בטלפון הסלולרי שלו משפטים כמו "אין הפסקת אש", לעזאזל עם הפסקת אש, או "אפילו אם ערפאת יורה לי לשלוח אנשים לבתיים, לא תהייה לכך השפעה כלשהי"²¹.

36. רביב דרוקר ועפר שלח כותבים בספרם "בומרנג", כי לאחר פרוץ האינתיפאדה השנייה המשיך מרואן אלברע'ותי להיפגש עם ישראלים, אבל אלה לא היו אנשי שלטון. הוא קיים קשר עם רון פונדק,

²¹ וויינגטון פוסט, 4 באוקטובר 2000, ודיילי טלגרף, 3 באוקטובר 2000. מתוך סיפורה של רונית מרזן, עמ' 83.

מאדריכלי הסכם אוסלו, שהמשיך לראות בו פרטנר אפשרי לשלום²² נוסף לכך, מרואן אלברע'ותי נעשה כוכב תקשורת ישראלי. הוא הרבה להתראיין ובצד דברי רהב על הניצחון חזר ואמר שהפתרון יהיה רק הסדר. הפרופיל הגבוה שלו, מציינים רביב ושלח, הפך אותו למטרה ראוייה עוד יותר בעיני צה"ל ושירות הביטחון הכללי (רביב דרוקר ועפר שלח, בומרנג, עמ' 250).

סיכום: מה גרם להקצנה בעמדותיו של אלברע'ותי?

37. מה גרם להקצנה בעמדותיו המדיניות של מרואן אלברע'ותי ולהפיכתו מפעיל שלום, שתמך בהסכמי אוסלו, לפעיל טרור, מאכוון חוליות טרור ביהודה ושומרון, שפעל להסלמת הטרור והאלימות?

38. בחקירתו בידי שירות הביטחון הכללי אישר אלברע'ותי, כי בחמש השנים האחרונות שקדמו למעצרו, לקח פתח תפקיד מרכזי בהסלמת רמת האלימות, והנהיג את המלחמה. הוא לא הכחיש כי נטל בכך חלק אולם הדגיש, כי הוא תמך בהסכם שלום וטען כי הוא פעל למענו במשך עשר שנים. לדבריו, השינוי שחל בעמדותיו נבע מהיעדר תקווה להשיג פתרון מדיני עם ראש הממשלה אריאל שרון. עם זאת הוא הביע דעתו כי הפלסטינים טעו כאשר דחו בעבר את הצעות ישראל, ובפרט את הצעת הנשיא קלינטון בועידת "קמפ דייוויד" [יולי 2000]. שכן, לדבריו, לו קיבלו את ההצעות הללו הייתה להם היום מדינה עצמאית (מתוך הכרעת הדין במשפטו של אלברע'ותי, שניתנה ב-20 במאי 2004, עמ' 15)²³.

39. הסבר זה של מרואן אלברע'ותי להערכתו, הוא רק הסבר חלקי ומגמתי אודות הסיבות להקצנה שחלה בעמדותיו כלפי ישראל. לדבריו של מרואן אלברע'ותי בהם הוא מטיל את האשמה הבלעדית על ישראל ניתן להערכתנו להוסיף שני הסברים:

א. ההקצנה בעמדות לא אפיינה באותה עת רק את מרואן אלברע'ותי אלא שיקפה אסטרטגיה חדשה של עימות, שאימצו יאסר ערפאת ותנועת פתח: בשנה שקדמה לאינתיפאדה הייתה בישראל אסכולה, שמייצגה היה אלוף פיקוד המרכז דאז בוגי יעלון, שהייתה משוכנעת, שערפאת בחר באסטרטגייה של עימות כאמצעי להשגת ויתורים נוספים מישראל. על פי תפיסתו של יעלון אלברע'ותי לא מילא תפקיד עצמאי בהכנות לאינתיפאדה אלא ערפאת הוא זה שעמד מאחורי מרואן אלברע'ותי, "אותו הוא מגדל כמו נמר, שאותו יוכל להוציא מכלאו בעת הצורך"²⁴. על פי תפיסה זאת ההקצנה של מרואן אלברע'ותי, אימוץ תפיסת "המאבק המזויין" והתבטאותיו הלוחמניות הפומביות, היו פועל יוצא מאסטרטגיה שאומצה ע"י ערפאת, ושהוכתבה על ידו, ולא רק פרי מהפך אישי שעבר אלברע'ותי. גם

²² רביב דרוקר ועפר שלח כותבים, כי במכתב ששלח רון פונדק ב-18 באוקטובר 2000 לגלעד שר, שניהל את המו"מ עבור אהוד ברק, כתב: "התחזקה דעתי, שפרדוקסלית ככל שזה עשוי להישמע, אם כל השמועות על התחזקותו של אלברע'ותי נכונות, הרי אלו בשורות טובות ביותר לעתיד תהליך השלום. לדעתי אל לנו לנסות לפגוע בו". פונדק כתב הוא מקיים אתו שיחות ארוכות מידי יום ושהמסר של אלברע'ותי הוא חזרה להפגנות עממיות ללא נשק.

²³ בשיחות עם סוהרים ישראלים התבטא מרואן אלברע'ותי: "טעינו כשלא קיבלנו את הצעת החלוקה ב-1947... בסוף נגיע להסכם על בסיס ההצעות שהציע ברק ביולי 2000..." (המלחמה השביעית, עמ' 414). בראיון לעיתון החברוני אח'באר אלח'ליל (8 במרץ 2000) הצביע אלברע'ותי על החלטת החלוקה מ-1947 כחלופה המינימאלית להקמת מדינה אחת בגבולות "פלסטין ההיסטורית".

²⁴ רביב דרוקר ועפר שלח, בומרנג: כישלון המנהיגות באינתיפאדה השנייה (ירושלים: כתר, 2005), עמ' 80 (להלן: רביב דרוקר ועפר שלח, בומרנג).

בחיבת המחקר של אמ"ן סברו שהאינתיפאדה הייתה מהלך יזום של גורמי פתח ביהודה ושומרון (שומרי הסף, עמ' 265)²⁵.

ב. מאבקי הכוח הפנימיים בפתח ושאירותיו האישיות של אלברע'ות'י מילאו גם הם תפקיד חשוב בהקצנה, שחלה בעמדותיו כלפי ישראל. המתחים בינו לבין ערפאת, המאבק על מעמדו בתנזים, בעקבות הפסדו בבחירות לחסין אלשיח' והחשש מפני פגיעה נוספת במעמדו בפתח, כל אלו דחפו את אלברע'ות'י לכיוון קיצוני ולוחמני, שעלה אותה עת בקנה אחד עם הלכי הרוח, שרווחו בפתח ובקרב הציבור הפלסטיני. נראה, כי מרואן אלברע'ות'י ראה באינתיפאדה הזדמנות, שתסייע לו "למחוק" את עברו כתומך מובהק בהסכמי אוסלו, המקיים הידברות עם הישראלים, ולחזק בכך את מעמדו האישי בין פעילי השטח של פתח, ובציבור הפלסטיני בכלל.

פרק ג': המעצר, המשפט וההרשעה



מעצרו של מרואן אלברע'ות'י בראמאללה ע"י חיילי צה"ל (לעמ, דובר צה"ל, 16 באפריל 2002).

40. תפקידו המרכזי של מרואן אלברע'ות'י בהנהגת פעולות הטרור של גדודי חללי אלאקצא והתנזים, והטון הקיצוני של הופעותיו בתקשורת, הפכו אותו למבוקש בכיר ע"י כוחות הביטחון הישראליים. אלברע'ות'י ירד למחתרת עם כניסת כוחות צה"ל לראמאללה ב-29 במרץ 2002 ושהה בדירות מסתור שונות, שהוכנו עבורו מבעוד מועד. היעלמותו מהבמה ברגע הקריטי של העימות גררה ביקורת פלסטינית שנמתחה עליו בעיקר מצד מתנגדיו בתנזים בראשות חסין אלשיח' (כתבה של עמוס הראל, הארץ, 16 באפריל 2002).

²⁵ אסכולה אחרת גרסה כי ערפאת לא תכנן את האינתיפאדה השנייה אלא "רכב על הגל" במגמה להפיק ממנו את המירב. ביטוי לכך ניתן למצוא בדבריו של יובל דיסקין, ראש שירות הביטחון לשעבר: "אבל בניגוד למה שאומרים המומחים הגדולים, ערפאת לא הניע את האינתיפאדה. הוא רכב על הגל בשלב מאוחר יותר. צעירי הפתח התחילו את המהומות וערפאת היה מופתע ממה שקורה ברחובות. הוא אפילו ניסה- לא בכל כוחו אבל ניסה- לבלום את האירועים בשבועיים- שלושה הראשונים. באיזה שהוא שלב הוא החליט להצטרף אליהם, ורכב על הגל בצורה יפה. מבחינתו הוא חשב, שעכשיו הוא ידחק אותנו לפינה, כשבמקביל אנחנו מנהלים אתו שיחות" (שומרי הסף, עמ' 264-265).

41. ב-15 באפריל 2002 נעצר אלברע'ות'י בידי כוחות הביטחון הישראליים. באותו יום התקשר מרואן לעוזרו אחמד אלברע'ות'י וביקש להיפגש בבית של חברם, [פעיל פתח] זיאד אבו עין, בצפון העיר. אבו עין, שיום קודם לכן חמק ברגע האחרון מחיילים, שבאו לעצרו בביתו, הפציר במרואן שלא להגיע. מרואן סרב. המפגש התקיים כמתוכנן. כעבור עשרים דקות שמעו השלושה רעש מחוץ לבניין כשהציצו מחלון הדירה בקומה השנייה הבחינו בחיילי צה"ל, המכתרים את הבית. החיילים נכנסו לבית, הבחינו במרואן אלברע'ות'י ועצרו אותו (המלחמה השביעית, עמ' 245-247).

42. בחודשים אפריל-מאי 2002 נחקר מרואן אלברע'ות'י על-ידי שירות הביטחון הכללי. בתום החקירה הובא אלברע'ות'י בפני בית משפט מחוזי בתל אביב. העמדתו לדין בבית דין אזרחי ולא בבית משפט צבאי הייתה צעד חריג ביחס לחשודים בפעולות טרור ביהודה, שומרון ורצועת עזה. במהלך משפטו טען אלברע'ות'י כי מדובר במשפט פוליטי, כי אין לבית המשפט סמכות לשפוט אותו וכי יש לנהוג בו כבשבו מלחמה. טענות אלה נדחו על ידי בית המשפט. במשך תקופה ארוכה נקט אלברע'ות'י צעדי מחאה כגון סירוב להתגלח או להתרחץ אך משפטו נמשך.

43. במהלך משפטו **סירב אלברע'ות'י להגן על עצמו, סירב להזמין עדים** וטען בתוקף, כי הוא אינו מכיר בזכותה של ישראל לשפוט אותו. בית המשפט המחוזי בתל אביב דחה טענותיו, הרשיע אותו ברצח חמישה בני אדם אך זיכה אותו מרצח 32 בני אדם נוספים. השופטים קבעו בהכרעת הדין, כי לא מצאו בסיס משפטי להרשעתו של אלברע'ות'י בביצוע כל הפיגועים. אולם על סמך התשתית הראייתית הרשיעו השופטים את אלברע'ות'י בביצוע עבירות של רצח בכוונת תחילה (בשלושה פיגועים בהם נרצחו חמישה בני אדם) ובניסיון לרצח (פיגוע אחד שסוכל). כמו כן הוא הורשע בפעילות וחברות בארגון טרור, ובקשירת קשר לביצוע פשע (פרוט ראו חלק ב').

44. **במהלך משפטו שב והציג עצמו אלברע'ות'י כדמות פוליטית החותרת לשלום. השופטים דחו טיעון זה והתייחסו אליו בגזר הדין (6 ביוני 2004).** להלן כמה מובאות בהקשר לכך (ההדגשות, למעט אחת, הינן של מרכז המידע):

א. "במעמד הטיעונים לעונש, חזר הנאשם על דבריו, שאמר בסיכומיו בעל פה, **כשהוא חוזר ומדגיש את חתירתו לשלום. נראה כי מבחינת הנאשם הדרך לשלום עוברת בנתיב הדמים של הטרור. הנאשם ביקש להציג את עצמו כ"דמות פוליטית"**, ואף הצהיר, כי הוא נגד הרג חפים מפשע. הצהרות אלו עומדות בניגוד למעשיו של הנאשם, כפי שהוכחו בפנינו".

ב. "גם על פי הודעת הנאשם עצמו בחקירותיו, וגם לאור ראיות רבות אחרות, היה הנאשם מעורב עד צוואר בפעילות הטרור, שהוא התעקש לכנותה במילים המכובסות "פעילות צבאית". לא זאת בלבד שהנאשם היה מעורב באופן אישי וממשי בשלושה פיגועי רצח ובניסיון לפיגוע רצח נוסף, שבוצעו כולם בתחומי הקו הירוק כנגד אזרחים חפים מפשע; הנאשם הנהיג את ארגוני הטרור מקרב הפתח לבצע אין ספור פיגועים כנגד אזרחי ישראל. דומה כי אפילו הנאשם חש עצמו לא נוח- לנוכח הראיות שהוצגו- לטעון כי הוא מתנגד להרג אזרחים, והוא הסתפק בכך שאמר: "אני עקרונית נגד רצח אזרחים משני הצדדים" (ההדגשה במקור). "עקרון לחוד-ומעשים לחוד".

חלק ב': מעורבותו של אלברע'ותי בטרור במהלך האינתיפאדה השנייה²⁶



מרואן אלברע'ותי, שהואשם בביצוע פיגועי טרור, מגיע לבית המשפט המחוזי בתל אביב (לעמ, MILNER MOSHE, 20 במאי 2004).

פרק ד': העבירות, שבהן הורשע מרואן אלברע'ותי

1. חלק זה בוחן את מעורבותו של מרואן אלברע'ותי (אבו אלקסאם) בטרור, כפי שבאה לידי ביטוי בשנה וחצי הראשונות של האינתיפאדה השנייה (ספטמבר 2000 - אפריל 2002).

2. ב-6 ביוני 2004 הודיע בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו על הרשעת מרואן אלברע'ותי ועל גזר דינו בעבירות הבאות (ההדגשות הן של מרכז המידע):

א. רצח בכוונה תחילה של חמישה בני אדם בשלושה פיגועים, שבוצעו בשנים 2001-2002 ובהם נרצחו חמישה בני אדם: פיגוע ירי בגבעת זאב בירושלים במהלכו נרצחה אישה (15 בינואר 2002); פיגוע ירי בכביש ירושלים-מעלה אדומים, אשר בו נרצח נזיר יווני (12 ביוני 2001); ופיגוע ירי (מלווה בהשלכת רימונים) במסעדת "סי פוד מרקט" במרכז תל-אביב, במהלכו נרצחו שלושה בני אדם, שישה בני אדם נפצעו באורח קשה ובינוני ו-19 באורח קל (5 במרץ 2002). בגזר הדין נקבע, כי מרואן אלברע'ותי היה מעורב באופן אישי בפגועים הללו, ועל כך הוא נדון לחמישה מאסרי עולם מצטברים.

²⁶ חלק זה מתבסס בעיקר על הכרעת הדין במשפטו של מרואן אלברע'ותי (4 במאי 2004, תפ"ח 1158\02) ועל גזר הדין נגדו (6 ביוני 2004 תפ"ח 1158\02). כמו כן נעשה שימוש במסמכי שלל, עליהם חתום מרואן אלברע'ותי, אשר נפלו לידי צה"ל במבצע "חומת מגן".

חמשת האנשים שמרואן אלברע'ותי היה מעורב באופן אישי בפיגועים שהביאו לרציחתם



רס"ר סלים ברכאת ז"ל



אליהו דהן ז"ל



יוסף היבי ז"ל



ציפוקטקיס גרמנוס ז"ל



יואלה חן ז"ל

חמשת בני האדם שמרואן אלברע'ותי היה מעורב באופן אישי בפיגועים שהביאו לרציחתם, שבגינם נדון לחמישה מאסרי עולם מצטברים. למעלה: שלושת בני האדם שנרצחו בפיגוע הירי במסעדת "סי פוד מרקט". למטה מימין: הנרצחת בפיגוע הירי בתחנת הדלק בגבעת זאב (אתר לעד, המוסד לביטוח לאומי, 17 במאי 2017). למטה משמאל: הנזיר היווני ציפוקטקיס גרמנוס, שנרצח בפיגוע הירי (אתר משרד החוץ).

ב. ניסיון לפיגוע, שסוכל: מרואן אלברע'ותי נתן אישור לבצע פיגוע התאבדות באמצעות מכונית תופת. ההנחיה הייתה לבצע את הפיגוע בשטחי יהודה ושומרון אך המכונית שבה נסעו מבצעי הפיגוע התפוצצה סמוך לקניון מלחה בירושלים שם כנראה תוכנן להתבצע הפיגוע (26 במרץ 2002). בפיצוץ נהרגו שני מחבלים שהיו במכונית, אשר הסיעה אותם למקום הפיגוע המיועד. בשל חלקו בניסיון פיגוע זה נדון ברע'ותי לעשרים שנות מאסר באשמת ניסיון לרצח.

ג. פעילות וחברות בארגוני טרור: מרואן אלברע'ותי הורשע בכך שעמד בראש מנגנון טרור, אשר ביצע פגועים, גם כאלה שאלברע'ותי לא היה מעורב בהם אישית. אלברע'ותי הגיש למתכנני הפגועים ומבצעייהם סיוע שהתבטא בהעברת כספים ואמצעי לחימה. בגזר הדין נקבע, כי "הוא עודד והמריץ את אנשיו להמשיך ולבצע פיגועי רצח; והוא תמך בכל דרך אפשרית בראשי חוליות הטרור, שתכננו או הוציאו לפועל את הפיגועים..." על חברותו ופעולתו בארגון טרור נדון אלברע'ותי לעשרים שנות מאסר.

3. סה"כ נדון ברע'ותי לחמישה מאסרי עולם ועוד ארבעים שנות מאסר. בית המשפט קבע, שכל העונשים הללו יופעלו באופן מצטבר (קרי, ללא חפיפה), החל מיום מעצרו של אלברע'ותי ב-15 באפריל 2002.

פרק ה': הפיגועים שבהם היה מרואן אלברע'ותי מעורב באופן אישי²⁷

פיגוע הירי בתחנת הדלק סמוך לגבעת זאב (15 בינואר 2002)

תיאור הפיגוע

4. ב-15 בינואר 2002 בשעות הערב ביצעו שני מחבלי פתח פיגוע ירי, שנועד לפגוע בישראלים הנוסעים במכוניות בכביש 443 (כביש ירושלים-מודיעין). חברי החוליה התקרבו למכוניתה של יואלה חן ז"ל, שחנתה בתחנת הדלק סמוך לגבעת זאב. הם שוחחו עמה כדי לוודא שהיא ישראלית ומיד לאחר מכן ירו עשרות כדורים לעבר כלי הרכב. יואלה חן, תושבת גבעת זאב ואם לשניים, נפצעה קשה ומתה במקום. דודתה, שהייתה עמה ברכב, נפצעה באורח בינוני ופונתה לבית חולים.



יואלה חן ז"ל. בת 45 בהירצחה בתחנת הדלק בגבעת זאב (אתר לעד, המוסד לביטוח לאומי, 17 במאי 2017).

²⁷ סיכום הפיגועים הללו מסתמך על דיווחי כלי התקשורת הישראלית ועל הכרעת הדין במשפטו של מרואן אלברע'ותי.



זירת פיגוע הירי סמוך לגבעת זאב (אתר לזכר האזרחים חללי פעולות האיבה, מעריב).

5. מהחקירה הראשונית של הפיגוע עלה כי הכדורים שנורו לעבר המכונית היו בקוטר תשעה מ"מ. מפקד חטיבת בנימין התבטא לאחר הפיגוע, כי להערכתו נמלטו שני המחבלים לעבר הכפר אלג'יב, המרוחק כשלוש מאות מטרים ממקום הפיגוע. באזור הכפר עלו השניים על מכונית מילוט, שהובילה אותם לתוך הכפר, או אל הכפר הסמוך ביר נבאללה, ואולי אף לתוך שטח הרשות הפלסטינית בראמאללה.

מעורבותו של מרואן אלברע'ות'י בפיגוע

6. רצח יואלה חן במכוניתה, בתחנת הדלק בגבעת זאב, היה פיגוע נקמה על הריגתו של ראא'ד אלכרמי, פעיל טרור בכיר, אחד מאנשיו של אלברע'ות'י. ראיד אלכרמי נהרג מפיצוץ מטען בקרבת ביתו בטול כרם ב-14 בינואר 2002. הזרוע הצבאית של פתח האשימה את ישראל בהריגתו והבטיחה נקמה.

7. יום לאחר מותו של אלכרמי הורה אלברע'ות'י לאחמד אלברע'ות'י, פעיל טרור בכיר שפעל תחת פיקודו, להוציא לפועל פיגוע נקמה. ההכנות לפיגוע בוצעו בלוח זמנים קצר. ב-15 בינואר 2002, סיפק אחמד ברע'ות'י נשק לפעיל טרור בכיר, מאנשיו של אלברע'ות'י, בשם מחמד מצלח (המכונה אבו סטחה). בערב ה-15 בינואר ביצעה חוליית אבו סטחה את פיגוע הירי ליד גבעת זאב.

8. מרואן אלברע'ות'י הודה בחקירתו, כי הפיגוע בוצע בהוראתו הישירה, כנקמה על הריגתו של ראא'ד אלכרמי יום קודם לכן. הוא סיפר כי אחמד אלברע'ות'י, אחד משני מבצעי הפיגוע, דיווח לו על הפיגוע. מרואן אלברע'ות'י מסר בחקירתו "אני דיברתי בסוכת האבלים, שצריך לנקום ולהשיב על המעשה הזה..." עם זאת טען אלברע'ות'י כי לא נתן פקודה מפורשת לאחמד אלברע'ות'י אלא הנחייה כללית בלבד ("אמרנו לאחמד, שיעני יבצע פיגוע").

רצח נוסע בכביש ירושלים-מעלה אדומים (12 ביוני 2001)

תיאור הפיגוע

9. ב-12 ביוני 2001 ארבו שני פעילי פתח למכוניות, שנסעו בכביש ירושלים-מעלה אדומים במגמה לבצע פיגוע ירי. בסביבות השעה 22:30 נורה צרור לעבר כלי רכבו של נזיר יווני בשם ציפוקטקיס גרמנוס, ממנזר סנט ג'ורג' בואדי קלט. הנזיר נסע לבדו במכונית, שנשאה לוחות זיהוי ישראליות, ונורה מתוך הנחה, כי המדובר בנוסע ישראלי. הנזיר נפצע באורח אנוש ומת מפצעיו תוך זמן קצר. נראה כי היורים נמלטו לאחד הכפרים הפלסטינים הסמוכים, אלעזריה או אבו דיס.



ציפוקטקיס גרמנוס, בן 34 בהירצחו (אתר משרד החוץ).

מעורבותו של מרואן אלברע'ות'י

10. פעיל טרור בשם אסמאעיל רדאידה, הודה בחקירתו, כי הוא נמנה על מבצעי הפיגוע, שבו נרצח הנזיר היווני ציפוקטקיס גרמנוס. הוא סיפר כי פנה בעניין ביצוע הפיגוע למרואן אלברע'ות'י, אשר הפנה אותו לפעיל טרור אחר בשם "מהנד" (אבו חלאווה). אלברע'ות'י הורה לפעיל זה להעביר כלי נשק לאסמאעיל רדאידה. רדאידה קיבל מ"מהנד" שני רובי סער מסוג קלצ'ניקוב, שבאמצעותם ביצע את הפיגוע הירי. "מהנד" אף הדריך את רדאידה וחברו כיצד להפעילם. מרואן אלברע'ות'י אישר בחקירתו את דברי רדאידה ואמר, כי הפנה אותו ל"מהנד" לאחר שביקש לבצע פיגוע התאבדות. לאחר מכן שמע אלברע'ות'י כי בפיגוע נהרג בטעות הנזיר היווני.

פיגוע הירי במסעדת "סי פוד מרקט" בתל אביב (5 במרץ 2002)

תיאור הפיגוע

11. ב-5 במרץ 2002 בשעה 02:30 בוצע פיגוע ירי במסעדת "סי פוד מרקט", שבמרכז ת"א. הפיגוע בוצע ע"י מחבל פעיל פתח בשם אבראהים חסונה, שהגיע למקום חמוש ברובה M-16, רימוני יד וסכין. המחבל פתח באש לעבר יושבי המסעדה, כאשר ארע מעצור בנשק ורימוני היד לא התפוצצו

החל חסונה לדקור אנשים שישבו במסעדה. כוח משטרה שהגיע למקום ירה במחבל והרג אותו. **בפיגוע נהרגו שלושה בני אדם: השוטר רס"ר סלים ברכאת, מהכפר ירכא, נהרג במהלך ההסתערות על המחבל. כמו כן נהרגו שני אזרחים: יוסף היבי מהרצליה ואלי דהן מלוד.** שישה בני אדם נפצעו באורח בינוני/קשה ו-19 נפצעו באורח קל. הזרוע הצבאית של פתח קיבלה אחריות לביצוע הפיגוע.



שלושת ההרוגים בפיגוע הירי במסעדת "סי פוד מרקט". מימין: יוסף היבי, בן 52 בהירצחו. במרכז: אליהו דהן, בן 53 בהירצחו. משמאל: רס"ר סלים ברכאת, בן 32 בהירצחו (אתר משרד ראש הממשלה).

מעורבותו של מרואן אלברע'ותי

12. הפיגוע תוכנן ע"י שלושה פעילי טרור בכירים, שנמנו עם קבוצה של שמונה פעילי טרור שביצעה פעולות טרור תחת הנהגתו של מרואן ברע'ותי. השלושה הם אחמד ברע'ותי, נאצר אבו חמיד ("אבו חמיד") ונאצר עויצ ("עויצ").



נאצר עויצ, פעיל טרור בכיר, שפעל תחת פיקודו של מרואן אלברע'ותי, שימש כמפקד הזרוע הצבאית של פתח (רשת אצדא', 13 באפריל 2017).

13. מרואן אלברע'ות'י הודה בחקירתו, כי ידע מפי מקורבו אחמד אלברע'ות'י, אחד ממתכנני הפיגוע, על הכוונה לבצע את הפיגוע כשבוע לפני ביצועו. אחמד אלברע'ות'י הודיע למרואן כי אבראהים חסונה, מוכן לביצוע הפיגוע. מרואן אלברע'ות'י הדגיש כי הנחה את אחמד ברע'ות'י, שהפיגוע יבוצע ביהודה ושומרון, בהתנחלות או במחסום צבאי, ולא בתוך ישראל. מיד לאחר הפיגוע התקשר אחמד אלברע'ות'י למרואן אלברע'ות'י כדי לדווח לו על הביצוע. מרואן הורה לעויצ שלא לקחת אחריות על ביצוע הפיגוע מכיוון שבוצע בתוך ישראל. בהכרעת הדין נקבע כי הנאשם [מרואן אלברע'ות'י] הודה, כפי שאף עולה מדברי אחמד ברע'ות'י בחקירתו, כי הוא אישר מראש את ביצוע הפיגוע, "אם כי ההוראה הייתה להרוג אנשים אחרים במקום אחר".

ניסיון פיגוע התאבדות בקרבת קניון מלחה בירושלים (26 במרץ 2002)

תיאור הפיגוע

14. ב-26 במרץ 2002 סיכלו כוחות הביטחון הישראליים פיגוע התאבדות, שתוכנן להתבצע בירושלים, ככל הנראה בקניון מלחה. כוחות הביטחון הבחינו במכונית שהייתה בדרך לביצוע הפיגוע ופתחו במרדף. במהלך המרדף אירע פיצוץ עז בכלי הרכב בו נסעו המחבלים סמוך לקניון מלחה. שאדי אבראהים חמאמרה ומוסא יוסף מחמד ח'אלד, שני המחבלים שהיו ברכב, נהרגו כתוצאה מהפיצוץ. במכונית נמצאו שני מטענים, אחד מהם על גופת אחד המחבלים. מאוחר יותר פורסם כי אדם נוסף שהיה בקרבת מקום הפיצוץ, ונחשד כחבר בחוליה, נעצר לאחר מרדף.

מעורבותו של מרואן אלברע'ות'י

15. מרואן ברע'ות'י מסר בחקירתו כי העניק סיוע, באמצעות אחמד אלברע'ות'י לפעילים, שביצעו פיגועים באזור חברון. באחד הימים דווח לו אחמד אלברע'ות'י, כי אחד מהפעילים הללו, ג'האד ג'ועארה, מתכנן לבצע פיגוע התאבדות בירושלים. מרואן אלברע'ות'י טען, כי העביר הנחייה באמצעות אחמד אלברע'ות'י, לפיהן הפיגוע יתבצע ב"שטחים הכבושים", ולא בתוך ישראל. למחרת דווח לו כי פיגוע ההתאבדות ליד קניון מלחה בירושלים נכשל וכי שני חברי החוליה נהרגו.

16. בהכרעת הדין נקבע כי הוכחה מעורבותו של מרואן באישור פיגוע ההתאבדות: "הנאשם אומנם הורה שהפיגוע יתבצע במקום אחר, אך לכך אין כל משמעות מבחינת אחריותו הפלילית לניסיון הפיגוע".

פרק ו': דפוס התנהלותו של מרואן אלברע'ות'י באכזריות התארגנויות טרור של פתח

17. בהכרעת הדין במשפטו של מרואן אלברע'ות'י מצויה חוות דעתו של תא"ל יוסי קופרוסור, מי שהיה ראש חטיבת המחקר באגף המודיעין של צה"ל. על פי חוות דעתו ביצעו אנשי פתח למעלה מ-1,200 פיגועים נגד ישראל בשנתיים הראשונות לאינתיפאדה (מאז ספטמבר 2000 ועד ה-18

באוגוסט 2002). בפיגועים הללו **נהרגו 176 ישראלים** ונפצעו רבים אחרים. הפיגועים שבוצעו כללו תחילה בעיקר ירי מנשק קל וירי מרגמות אך בהמשך גם פיגועי התאבדות.

18. דפוס הפיגועים הקטלני ביותר באינתיפאדה השנייה היו **פיגועי התאבדות בשטח ישראל**. חמאס הייתה זאת שהחלה לבצע דפוס זה של פיגועים ואחר כך אליה הצטרף הג'האד האסלאמי בפלסטין. בהמשך עברו התארגנויות הטרור של פתח יותר ויותר לבצע אף הן פיגועי התאבדות בשטח ישראל. פיגוע ההתאבדות המשמעותי הראשון שבוצע על-ידי פתח היה ב-27 בינואר 2002 ע"י מחבלת (ופא אדריס), שפוצצה עצמה ברחוב יפו בירושלים (הרוג וכתשעים פצועים). הפיגוע בוצע בהכוונתו של פעיל פתח/תנזים מראמאללה ובעקבותיו בוצעו פיגועי התאבדות נוספים²⁸.

19. בחוות הדעת של תא"ל קופרוסר נאמר, כי מרואן אלברע'ות' שימש, עד למעצרו, **ראש הועדה העליונה של פתח ביהודה ושומרון, קרי- מנהיג פתח בגדה**. זאת ניתן ללמוד גם מהמסמכים השונים שכתב אלברע'ות', ומסמכים שנכתבו אליו, אשר נפלו שלל לידי צה"ל במהלך מבצע "חומת מגן". בתפקידו זה היווה מרואן אלברע'ות' **מקור סמכות מרכזי לבכירי פתח וצינור מקשר בין ראש הרשות הפלסטינית יאסר ערפאת לבין דרגי השטח**.

20. עוד נאמר בחוות הדעת של תא"ל קופרוסר, כי עם פרוץ האינתיפאדה בספטמבר 2000 **מילא מרואן אלברע'ות' חלק מרכזי ביותר בהובלת הטרור נגד ישראל ע"י התארגנויות פתח**. מעורבותו זאת באה לידי ביטוי בדרכים שונות: **ראשית**, אלברע'ות' היווה **מקור השראה והתווה את מדיניות הפיגועים של פתח** (כפי שהבין אותה מיאסר ערפאת). הדבר נעשה באמצעות פגישות אישיות עם פעילי הטרור של פתח והתבטאויות פומביות; **שנית**, אלברע'ות' היווה **מקור סמכות ומימון לפעילי הטרור של תנועת פתח**. הוא נתפס בעיני גדודי חללי אלאקצא כמנהיג המרכזי, שימש צינור קשר בינם לבין ערפאת, והעביר לרשותם סכומי כסף המסתכמים בעשרות אלפי שקלים למימון פעילות הטרור (ראו בהמשך); **שלישית**, אלברע'ות' **העביר הנחיות ישירות לפעילי הטרור של פתח** כולל במישור הטקטי בכל הנוגע לפיגועים "נקודתיים".

21. גזר הדין במשפטו של מרואן אלברע'ות' התייחס לדפוס התנהלותו של אלברע'ות' כמפקד, שאכזר את פעולות הטרור של פתח ביהודה ושומרון. להלן כמה קטעים מגזר הדין (ההדגשות הן של מרכז המידע):

✓ "הנאשם היה מפקדם של ארגוני הטרור, שפעלו בגדה המערבית במסגרת הפתח, קרי: התנזים וגדודי אלאקצא. הוא הנהיג חוליות טרור, שקמו מקרב ארגונים אלו לביצוע פיגועי רצח והתאבדות בישראל ובתחומי יהודה ושומרון. הנאשם התווה את מדיניותם של ארגונים אלה, ביטא את עמדתם באמצעי התקשורת, ודאג לספק להם אמצעי לחימה וכספים, שנדרשו לשם ביצוע הפיגועים..."

✓ "עמדתו המוצהרת של הנאשם הייתה, כי יש לבצע פיגועים כנגד חיילים ומתנחלים, כולל נשים וילדים, בגדה המערבית. הוא אומנם הביע התנגדות מילולית לביצוע פיגועי התאבדות

²⁸ פרוט ראו פרסום מרכז המידע למודיעין ולטרור מה-1 בינואר 2006: "טרור המתאבדים בשנות העימות הישראל-פלסטיני (ספטמבר 2000- דצמבר 2005)".

ופיגועים [אחרים] בתוך ישראל, אך המשיך לסייע לאנשי חוליות הטרור ולתמוך בהם, גם לאחר שנכח כי הם מבצעים פיגועים מסוג זה".

✓ "לנאשם הייתה מידה רבה של השפעה על מפקדי החוליות ומבצעי הפיגועים, ולו מכוח העובדה, שהוא סיפק להם כספים ואמצעים לחימה. מידי פעם הוא היה מורה להם להפסיק את הפיגועים כנגד ישראל, אך לאחר מכן היה שב ומורה להם לחדשם- הכל על פי הנחיות יו"ר הרשות יאסר ערפאת".

✓ "אומנם לא הוכח כי הנאשם ידע מראש על כל פיגוע ופיגוע, או כי היה מעורב באופן אישי בתכנונו ובביצועו של כל פיגוע ופיגוע, שבוצעו ע"י אנשי הפתח. עם זאת, הפיגועים נשאו כתב האישום- גם אלה שהנאשם לא הורשע בביצועם- הוצאו לפועל או תוכננו ע"י מקורביו של הנאשם, אשר סרו למרותו ונתמכו על ידו. אלה נהגו במתכוון, שלא לערב את הנאשם אישית בביצוע הפיגועים, ומדיניות זו התאימה לצרכי הנאשם, שביקש- ועדיין מבקש- להציג עצמו כמנהיג פוליטי ולא כמנהיג צבאי של ארגון טרור"²⁹.

✓ "חרף מתכונת הפעילות המפורטת לעיל, חרג הנאשם ממנהגו בארבעה פיגועים, שפורטו בכתב האישום, ואשר בהם הוא היה מעורב אישית. המדובר בפיגוע הירי, שבהם נרצחה יואלה חן ז"ל בתחנת הדלק בגבעת זאב; פיגוע הירי, שבמהלכו נרצח הנזיר היווני ציפוקטקיס גרמנוס במעלה אדומים והפיגוע במסעדת "סי פוד מרקט". כמו כן הוא היה מעורב אישית בניסיון פיגוע, שבמהלכו התפוצצה מכונית עם שני מחבלים בדרכם למקום הפיגוע, ליד קניון מלחה בירושלים".

פרק ז': הסיוע הכספי כאמצעי להפעלת חוליות טרור בידי מרואן אלברע'ות'

22. מסמכי שלל ממבצע "חומת מגן", אשר נפלו לידי צה"ל, שחלקם נתפסו בלשכתו של מרואן אלברע'ות' (אבו אלקסאם), עוסקים במערכת העברת תשלומים לחוליות טרור שהשתייכו לפתח, על כינויו השונים ("תנזים", גדודי חללי אלאקצא)³⁰. מסמכים אלה המחישו את חשיבותו הרבה של הסיוע הכספי שהועבר מערפאת לחוליות הטרור של פתח במקרים רבים באמצעותו של מרואן אלברע'ות' (אבו אלקסאם). סיוע כספי זה היווה מרכיב חיוני בשימור ועידוד פעולות הטרור של פתח.

23. על פי מסמכי השלל הבקשות לסיוע כספי הגיעו מהשטח, מהסניפים ומהמחוזות של פתח. במרבית המקרים הם התנקזו למרואן אלברע'ות', ששימש כראש הועדה העליונה של פתח ביהודה ושומרון והתארגנויות הטרור של פתח ראו בו מקור סמכות מרכזי לפעילותן. הסיוע למחבלים התבטא

²⁹ בהכרעת הדין נאמר, כי כתב האישום ייחס למרואן אלברע'ות' מעורבות ב-37 פיגועים שונים. אולם בית המשפט הרשיע את אלברע'ות' בביצוע ארבעה פיגועים בלבד, שבהם היה קשור באופן אישי. בית המשפט פסק כי לגבי 33 פגועים לא הובאו בפניו ראיות הקושרות את אלברע'ות' באופן אישי וישיר לפיגועים, "אף שישנו חשש ממשי כי הנאשם ידע הרבה יותר ממה שהוא ואנשיו חשפו בחקירותיהם, לא ניתן לקבוע זאת במידת הוודאות הנדרשת במשפט פלילי...".
³⁰ על פי עדותו של תא"ל יוסי קופרווסר, ראש חטיבת המחקר באמ"ן דאז, כפי שהובאה בהכרעת הדין של מרואן אלברע'ות', היוו פעילי התנזים את חוד חנית בפעילותו הטרוריסטית של פתח נגד ישראל. גדודי חללי אלאקצא היו שם כיסוי להתארגנויות טרור של פתח, אשר קיבלו אחריות פומבית למעשי הטרור.

הן בהעברת סכומי כסף במזומן להתארגנויות מחבלים ביהודה ושומרון והן במתן סיוע עקיף (סיוע לרכישת אמצעי לחימה, תשלום שכר דירה, הסדרת מקום עבודה, סיוע בשיפוץ בית, סיוע בהוצאות חתונה). **מרואן אלברע'ות'י, שב והתגלה במסמכים הללו כציר המרכזי, שעליו הייתה בנויה מערכת העברת הכספים לפעילי טרור.** הוא שימש כמתווך בין פעילי השטח ביהודה ושומרון לבין ערפאת בכל הנוגע לאופן הקצאת הכספים. מסמכי השלל המחישו, כי ערפאת היה מעורב באופן אישי בהקצאת כספים לחוליות פתח בשטח עד לדרג הנמוך ביותר.

24. מרואן אלברע'ות'י בחן באופן אישי את הבקשות הרבות שהופנו אליו. הוא נתן עדיפות לבקשות סיוע של פעילים, שביצעו פעולות טרור נגד ישראל, לרבות כאלו שהוכרזו ע"י ישראל כמבוקשים או שנפצעו במהלך פעילותם. בחלק מהמקרים הוא הורה לאנשי הכספים שעבדו עמו, ביניהם עלי אלברע'ות'י, אלו בקשות יש לאשר וכן את סכום הכסף שיש לשלוח. במקרים אחרים הוא העביר את הבקשות בצרוף המלצותיו ליאסר ערפאת. ערפאת היה הסמכות הבכירה והוא זה שהחליט האם לאשר את הבקשות וכן את גובה סכומי הכסף, שיש לשלם (לעיתים הפחית ערפאת מגובה הסכום שביקש אלברע'ות'י).



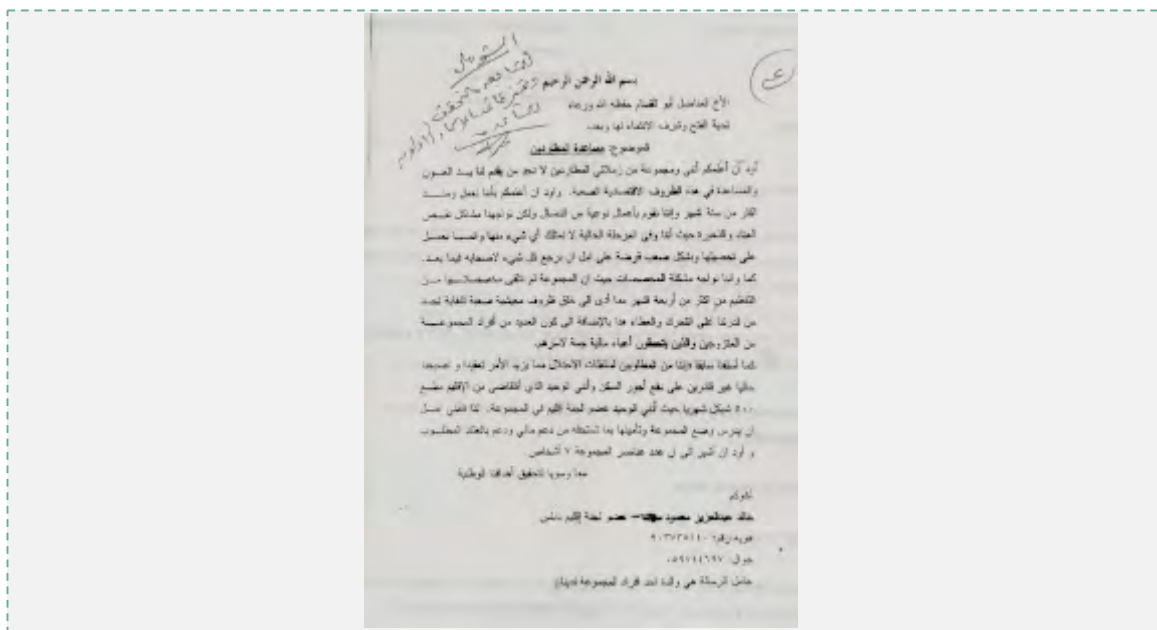
מרואן אלברע'ות'י עם יאסר ערפאת (פאלטודי, 14 באפריל 2010).

25. להלן כמה דוגמאות לבקשות סיוע כספי לפעילי טרור ולהתארגנויות טרור, שעברו דרך מרואן אלברע'ות'י:

א. מרואן אלברע'ות'י התבקש לטפל בהקצאת כספים עבור "זכאים לסיוע" משום שהם מבוקשים ע"י ישראל. בין הזכאים הללו נכללו מבוקשים, שביצעו מה שכונה "פעולות איכותיות" (קרי, פעולות טרור רבות נפגעים ובעלות משמעות יוצאת דופן).



מכתב ממרואן אלברע'ותי המופנה ליאסר ערפאת. במכתב מבקש אלברע'ותי מערפאת אישור להעברת \$ 3,000 לכל אחד מרשימת עשרים מחבלים, שהופיעו במכתב. הנימוק לבקשה היה משום ש"הם מבוקשים ע"י שלטונות הכיבוש [הישראלי] וזכאים לסיוע".



מכתב מח'אלד עבד אלעזיז מחדד סיף, חבר ועדת סיף שכם של פתח, המופנה אל אבו קסאם (כינויו של מרואן אלברע'ותי). המכתב עוסק בסיוע לחוליה המונה שבעה מבוקשים, המבצעת "פעולות איכותיות", וניצבת בפני "בעיות כלכליות" קשות ("איננו יכולים אפילו לשלם שכר דירה...").

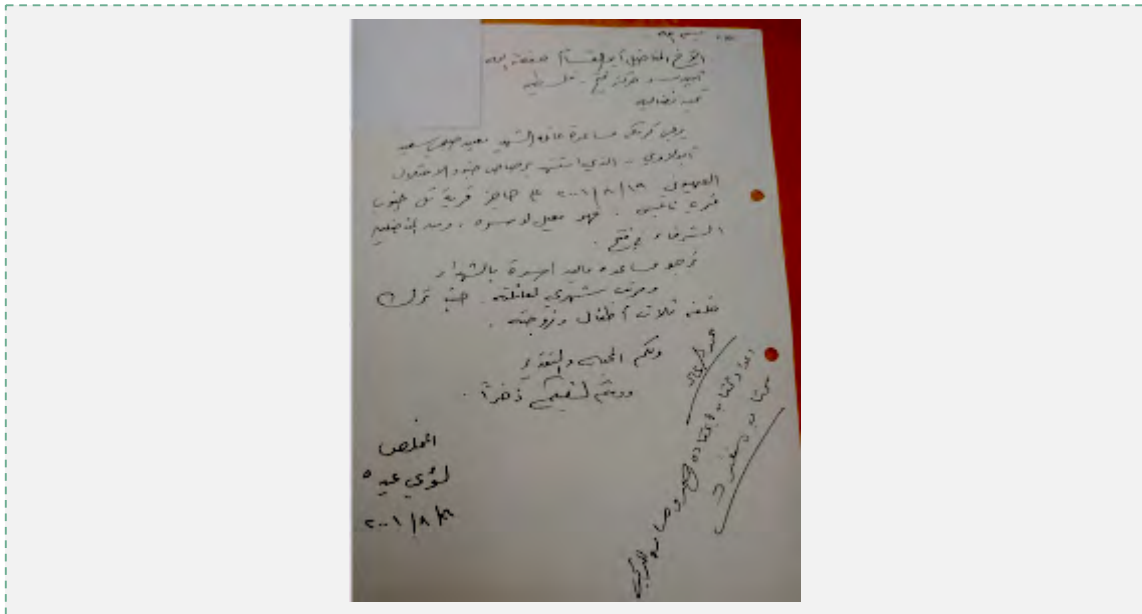


מכתב המופנה ע"י מרואן אלברע'ותי אל יאסר ערפאת ובו רשימה בת 25 שמות. אלברע'ותי מבקש לשלם לכל אחד מהם \$2,000, משום שהם זקוקים בדחיפות לסיוע. חלק מהמוזכרים ברשימה מוכרים כפעילי פתח/תנזים. אחד מהם פעיל פתח מטול כרם (זיאד מחמוד דעאס), אשר היה מעורב בניסיונות להחדיר מחבלים מתאבדים לשטח ישראל. פעיל פתח אחר מטול כרם (פראס צברי פאיז) השתייך לחולייה של רא"ד כרמי והשתתף ברצח שני המסעדינים בטול כרם (23 בינואר 2001).



פנייה של מרואן אלברע'ותי ליאסר ערפאת בבקשה להקצות \$2000 לכל אחד מ-15 המחבלים המופיעים ברשימה. בין השמות מופיעים מחבלים שהשתתפו בפגועי ירי רבים בגזרת טול כרם. אחד מהם השתתף בפגועי ירי שבו נהרגו שני שוטרי משמר הגבול וברצח יהודי בבאקה אלע'רביה. ערפאת אישר להקצות \$800 לכל אחד מהם.

ב. יאסר ערפאת התבקש לאשר סיוע כספי למשפחות פעילי פתח, שנהרגו במהלך האינתיפאדה. בקרב הפעילים הללו היו גם פעילים בכירים שהיו מעורבים בפגועים רבים, כולל החדרת מחבלים מתאבדים לשטח ישראל ורצח ישראלים.



מכתב המופנה ע"י פעיל תנזים לאבו אלקסאם (מראון אלברע'ות'), בעניינו של שהיד שנהרג מאש חיילי צה"ל באזור שכם. הפעיל מבקש להעניק למשפחתו סיוע כספי ומשכורת חודשית (26 בינואר 2001).

ג. **מראון אלברע'ות' פרס חסותו על חוליה ברמאללה**, שמנהיגה נעצר במהלך מבצע "חומת מגן". אנשי החוליה היו מעורבים בפיגועי ירי ומטען ובהכוונת פיגועי התאבדות בתחומי ישראל.

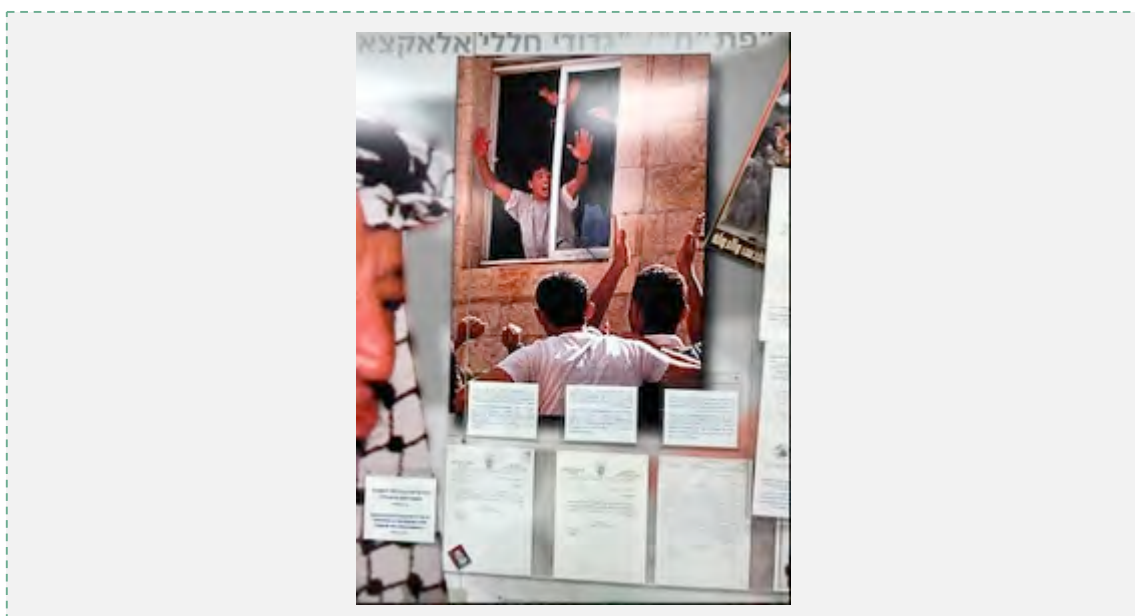


אשור מטעם הועדה העליונה של פתח, שעליו חתום מראון אלברע'ות'. על פי האשור תשעה מחבלים, ששמותיהם מוזכרים הינם חברי התנזים, ויש לעזור להם ולהקל על ביצוע תפקידם. המדובר בחולייה בת תשעה מחבלים מאזור רמאללה, שחלקם היו מעורבים בפיגועי ירי, הנחת מטענים והכוונת פיגועי התאבדות בישראל. ראש ההתארגנות, נאצר יוסף אבו חמיד, הראשון ברשימה, נעצר במבצע "חומת מגן". הוא הודה בחקירתו כי החליט לפעול תחת חסותו של אלברע'ות' מתוך רצון לחזק באמצעותו את מעמדו ומעמד אנשיו.

ד. **מראון אלברע'ות' טיפל מול ערפאת בהקצאת סיוע כספי לבנו של איש פתח, שהשתתף ב"לינץ" ברמאללה (12 באוקטובר 2000)**. כמו כן הינחה אלברע'ות' להעניק סיוע כספי לשוטר מרמאללה המבוקש ע"י ישראל באשמת מעורבות ב"לינץ".



מכתב ממרואן אלברע'ות'י ליאסר ערפאת: אלברע'ות'י מבקש מערפאת סיוע בסך \$6,000 כדי לכסות את שכר הטרחה של עורך דין של מחמד האשם נוארה, אחד ממשפטי ה"לינץ" נגד חיילי צה"ל ברמאללה (12 באוקטובר 2000).



זירת הלינץ' ברמאללה ומסמכים העוסקים בסיוע של מרואן אלברע'ות'י למשפחות מבצעי הלינץ' (מתוך תצוגת מסמכי שלל במרכז המידע למודיעין ולטרור בגלילות).

ה. מרואן אלברע'ות'י הורה למשרדי ממשלת הרשות הפלסטינית להכיר בשנות החברות בפתח ושנות המאסר בישראל כ"שנות וותק" של מחבלים העובדים במשרדי ממשלת הרשות הפלסטינית.



הנחייה של מרואן אלבר'עוטי להחשיב כ"שנות וותק" את שנות פעילותו ומאסרו של באסם מחמד עבד אלרחמן אלתמימי, שנעצר באשמת רצח מתנחל (1993). מחבל זה עובד בדרגת מנהל במשרד הפנים של ממשלת הרשות.



הנחייה של מרואן אלבר'עוטי להחשיב כ"שנות וותק" את שנות פעילותו ומאסרו של בלאל אברהים חסן אבו רמוז, שהיה חבר חוליה צבאית שפוצצה אוטובוס ישראלי באזור נווה יעקב. מחבל זה עובד כסגן מנהל מדור "החלוצים" במשרד הנוער והספורט של ממשלת הרשות.

חלק ג': השהייה בכלא



מרואן אלברע'ותי בכלא (דף הפייסבוק של פדוא אלברע'ותי, 23 ביוני 2017).

פרק ח': פעילותו של מרואן אלברע'ותי בזירה הפנים-פלסטינית מכותלי בית הכלא

הקמפיין לשחרור מרואן אלברע'ותי



"I am not a terrorist..." הדרך בה מציג עצמו מרואן אלברע'ותי באמצעות אשתו פדוא בפני קהלים זרים, בתגובה על האשמתו בטרור (מתוך דף הפייסבוק של פדוא אלברע'ותי, 9 ביולי 2017).

1. במהלך שהותו של אלברע'ותי בכלא הישראלי התייצבה אשתו פדוא אלברע'ותי, בראש הקמפיין לשחרורו. פדוא הינה עורכת דין במקצועה, המתגוררת בראמאללה, ומחזיקה משרד פרטי. היא גם חברת המועצה מהפכנית של פתח. פדוא עומדת בראש קרן הממומנת על ידי הרשות הפלסטינית,

ואשר מנהלת קמפיין פלסטיני ובינלאומי, שנועד ליצור לחץ בינלאומי על ישראל שיביא לשחרורו, תוך טיפוח המיתוס של "לוחם חופש" המציג את אלברע'ותי כ"נלסון מנדלה הפלסטיני".

2. הקמפיין לשחרור אלברע'ותי הושק בשנת 2013 בצינוק שבו שהה נלסון מנדלה ברובן איילנד, בית הסוהר בו נכלאו מנהיגי ההתנגדות למשטר האפרטהייד. על הקריאה לשחרורו של אלברע'ותי חתמו שמונה זוכי פרסי נובל לשלום ביניהם הנשיא האמריקאי ג'ימי קרטר ודזמונד טוטו ממנהיגי מאבק השחורים בדרום אפריקה. פדוא מרבה לנסוע ברחבי העולם ולהיפגש עם מנהיגים. כמו כן היא מפעילה דף פייסבוק ובו מידע עדכני על מרואן אלברע'ותי.



פדוא אלברע'ותי מתראיינת ממשרדה ברמאללה לערוץ טלוויזיה פלסטיני (יוטיוב, 21 בינואר 2017).



פדוא אלברע'ותי נפגשת, במסגרת הקמפיין שהיא מנהלת למען שחרור בעלה, עם אשרף סלימאן, שגריר דרום אפריקה ברשות הפלסטינית, אשר העניק לה תמונה של נלסון מנדלה (דף הפייסבוק של פדוא אלברע'ותי, 2 במרץ 2017).



תמונה שפרסמה פדוא אלברע'ות' בדף הפייסבוק שלה: יאסר ערפאת מניף כרזה למען שחרור מרואן אלברע'ות' (דף הפייסבוק של פדוא אלברע'ות', 9 בנובמבר 2016).

3. הקמפיין להאדרתו ולשחרורו של אלברע'ות' הסתייע בתומכים מבחוץ. הדמות הבולטת בפתח הנמנית על תומכיו המובהקים של אלברע'ות' הינו קדורה פארס, יו"ר מועדון האסיר הפלסטיני, קדורה פארס, שהיה אסור בכלא הישראלי במשך 15 שנים. בפוסט שפרסמה פדוא אלברע'ות' בדף הפייסבוק שלה היא שיבחה את נאמנותו של קדורה פארס לבעלה מרואן. תחת תמונתו של קדורה פארס על רקע כרזות ותמונות של מרואן אלברע'ות'. פדוא אלברע'ות' כתבה: "הנאמנות פוגשת את הנאמנות. ואתה אחי קדורה (פארס) נאמן למרואן החבר ולמרואן המפקד ולמרואן, המחשבה והדרך..." (דף הפייסבוק של פדוא אלברע'ות', 23 בפברואר 2017).



פוסט שהעלתה פדוא אלברע'ות' בדף הפייסבוק שלה המשבח את נאמנותו של קדורה פארס למרואן אלברע'ות' (דף הפייסבוק של פדוא אלברע'ות', 23 בפברואר 2017).

הבחירות לנשיאות (ינואר 2005)

4. ב-11 בנובמבר 2004 מת ערפאת בפאריס. ב-9 בינואר 2005, פחות מחודשיים לאחר מותו, התקיימו בחירות כלליות ברשות הפלסטינית לתפקיד יושב הראש (הנשיא, בראיית הפלסטינים). מחמוד עבאס (אבו מאזן) נבחר לתפקיד ברוב של 62.5% מקולות המצביעים.

5. חמאס החרימה את הבחירות ולפיכך המועמד היחידי שיכול היה לסכן את זכייתו של אבו מאזן בבחירות היה מרוואן אלברע'ות'י. לאחר מותו של ערפאת הודיע אלברע'ות'י, כי ישתתף בבחירות, למרות היותו כלוא בישראל. אולם בעקבות מסע שינועים של בכירי פתח הסכים אלברע'ות'י להסיר מועמדותו בעיקר כדי שלא להביא לפילוג בפתח. ב-12 בדצמבר 2004 הודיע אלברע'ות'י על הסרת מועמדותו. בהודעתו הביע אלברע'ות'י את תמיכתו במחמוד עבאס, הדגיש את חשיבות האסירים הפלסטינים ואת "זכות השיבה" של הפליטים הפלסטינים³¹.

6. פרישת מרוואן אלברע'ות'י מהמרוץ איפשרה לאבו מאזן לזכות ברוב גדול של 62.5% מהקולות. הבא אחריו היה מצטפא ברע'ות'י, אשר קיבל 19.5% מהקולות. במקום השלישי נבחר תיסיר ח'אלד, חבר החזית הדמוקרטית, שקיבל 3.35% מהקולות.

הבחירות למועצה המחוקקת (ינואר 2006)

7. הבחירות ברשות הפלסטינית למועצה המחוקקת נערכו ב-25 בינואר 2006, זו הפעם הראשונה מאז ה-25 בינואר 1996. חמאס זכתה בניצחון מוחץ על פתח כשגרפה 76 מושבים מתוך 132 המושבים במועצה (57.5%). תנועת פתח זכתה ב-48 מושבים בלבד (36.4%). בראייה לאחור הביאו תוצאות הבחירות להעמקת הקרע בין חמאס לבין הרשות הפלסטינית.

8. תנועת פתח ניגשה לבחירות הללו כשהיא מפוצלת מבפנים בין דור המייסדים, שהגיעו לרצועה וליהודה ושומרון לאחר הסכם אוסלו, לבין בני דור הביניים, שהחלו את דרכם הפוליטיות בתקופת האינתיפאדה הראשונה וביססו מעמדם במהלך האינתיפאדה השנייה. אחד ממיצגיו הבולטים של דור הביניים היה מרוואן אלברע'ות'י. כדי לצמצם את השפעתו של דור הביניים שריין אבו מאזן ברשימת מועמדי פתח לבחירות אישים מדור המייסדים, שהיו חסרי בסיס תמיכה משלהם³².

9. המקום הראשון ברשימת פתח לבחירות ("מולדת") שוריין ע"י אבו מאזן לראש הממשלה אחמד קריע (אבו עלאא'). בין אבו מאזן לבין מקורביו של אלברע'ות'י התקיימו מגעים, שבמהלכם הועברו מסרים לכלא "הדרים" בו כלוא אלברע'ות'י. מקורביו של אלברע'ות'י דרשו להציג אותו במקום הראשון ברשימה במקום אבו עלאא'. מנגד, הפעילו חברי הוועדה המרכזית של פתח לחצים כבדים על אבו מאזן כדי לשכנעו להתעלם מהבחירות המקדימות, שבהם זכה אלברע'ות'י במקום הראשון, ולהשאיר את אבו עלאא' במקום הראשון.

³¹ West bank and Gaza presidential elections, 9 January 2005, European Union Election Observation Mission, final report.

³² ענת קורץ, קץ האינרציה, הפסד הפתח בבחירות (עדכן אסטרטגי, כרך 9, גיליון 1, אפריל 2006) (להלן: ענת קורץ).

10. על רקע זה הכריז אלברע'ות'י על הקמת רשימה עצמאית לבחירות בשם אלמסתקבל (העתיד). הרשימה כללה את חברי פתח מיהודה ושומרון ומרצועת עזה, שזכו במקומות הראשונים בבחירות המקדימות. אולם בסופו של דבר (25 בדצמבר 2005) התאחדה הרשימה עם רשימת פתח ("מולדת") כדי לבלום את כוחה העולה של חמאס. האיחוד ביניהם לא מנע את המשך הפילוג בפתח (שהתבטא ברשימות עצמאיות שהתמודדו בבחירות) ואת ניצחונה המוחץ של חמאס.

זכייתו של אלברע'ות'י בבחירות לוועדה המרכזית (2009, 2016)

11. באוגוסט 2009 נערכה הוועידה השישית של פתח בבית לחם. בוועידה בלטו שוב המתחים בין הדור הוותיק של פתח לבין דור הביניים והצעירים. בבחירות לוועדה המרכזית זכו בני דור הביניים והצעירים בניצחון. מרואן אלברע'ות'י קיבל את מספר הקולות הרב ביותר. לצדו נבחרו גם מחמד דחלאן, ג'בריל רג'וב ותופיק טיראוי. בני הדור הוותיק נביל שעתי ואבו עלאא' נותרו בחוץ.

12. בין ה-29 בנובמבר ל-4 בדצמבר 2016 התקיימה הוועידה השביעית של פתח. בבחירות שנערכו לוועדה המרכזית זכה מרואן אלברע'ות'י גם הפעם ברוב קולות הבוחרים (930 קולות מתוך 1,300 צירי הוועידה). במקום השני, בהפרש של מאה קולות, נבחר ג'בריל רג'וב. לכאורה סימנו תוצאות הבחירות את אלברע'ות'י כיוורשו המיועד של אבו מאזן אולם בפועל לא הצליח מרואן אלברע'ות'י לתרגם את ניצחונו לעמדת כוח בוועדה המרכזית. ניתוח הרכבה העלה, כי מקורביו של מרואן אלברע'ות'י ובתוכם קדורה פארס כשלו בבחירות וכי מחנהו של אבו מאזן שולט בוועדה המרכזית באופן מלא, וכמעט שאין בה דריסת רגל למתנגדיו. מרואן אלברע'ות'י, כך נראה, ניצח גם הפעם בקרב אך הפסיד במערכה.



מימין: אבו מאזן מצביע בבחירת חברי הוועדה המרכזית והמועצה המהפכנית של פתח (ופא, 3 בדצמבר 2016). משמאל: אבו מאזן בלשכתו בראמאללה עם חברי הוועדה המרכזית הנבחרת של פתח (ופא, 5 בדצמבר 2016).

מרואן אלברע'ות': מועמד מוביל בסקרי דעת קהל פלסטינים

13. בסקרי דעת קהל שנעשו ע"י מכון המחקר של ח'ליל שקאקי (מכון PCPSR) בשנים 2004-2016 שבו הנשאלים בתקופות השונות והצביעו על מרואן אלברע'ות' כמועמד המוביל לתפקיד ראש הרשות הפלסטינית (גם הסקר האחרון שנערך ב-29 ביוני-1 ביולי 2017, תואם מגמה זאת).



מימין: הלוגו של מכון הסקרים PCPSR בראמאללה. משמאל: ד"ר ח'ליל שקאקי, מנהל מכון הסקרים (אתר PCPSR בערבית, 5 ביולי 2017).

14. להלן דוגמאות מהשנים 2004-2016:

א. סקר מה-15 בדצמבר 2004: הסקר התקיים לאחר מותו של ערפאת. לשאלה האם הבחירות לנשיאות היו מתקיימות היום היה המרוץ בין אבו מאזן למרואן אלברע'ות' צמוד: אבו מאזן זכה ל-40% תמיכה ומרואן אלברע'ות' ל-38%. בבחירות בהן היה גם מחמוד אלזהאר (חמאס) מועמד קיבל אלברע'ות' 34% מהקולות, אבו מאזן 29% ומחמוד אלזהאר 24%. באותו סקר עלה כי הציבור רואה באבו מאזן כמועמד הטוב ביותר להשיג הסכם שלום ואילו את אלברע'ות' כמועמד המתאים ביותר להגן על "זכות השיבה" (של הפליטים הפלסטינים). בשאלון פתוח (שבו לא ננקבו שמות) 30% אמרו שהם מעדיפים לראות את מרואן אלברע'ות' עומד בראש פתח בעוד ש-26% העדיפו את אבו מאזן.

ב. סקר ישראלי פלסטיני משותף מדצמבר 2009: לאחר שאבו מאזן הודיע, שאין בכונתו להתמודד בבחירות הבאות לנשיאות, 58% האמינו שאבו מאזן ישנה את החלטתו. משנשאלו מי המועדף עליהם מרואן אלברע'ות' או אסמאעיל הניה, 67% היו בעד הניה ו-28% בעד אלברע'ות'.

ג. סקר מ-19-22 בדצמבר 2013: הנשאלים נשאלו למי היית מצביע אם הבחירות [לנשיאות] היו בין מרואן אלברע'ות' לבין אסמאעיל הניה. אלברע'ות' קיבל 61% מהקולות והניה 34%.

לשאלה לו היו מתמודדים שלושה מועמדים: אבו מאזן, מרואן אלברע'ותי ואסמאעיל הניה, אלברע'ותי קיבל 29% מהקולות, אבו מאזן 19% ואסמאעיל הניה 48%.

ד. סקר בין 20-22 למרץ 2014: לשאלה אם הבחירות [לנשיאות] יהיו בין מרואן אלברע'ותי ואסמאעיל הניה: אלברע'ותי קיבל 45% מהקולות והניה 49%. לו היו הבחירות בין אבו מאזן, אלברע'ותי והניה אלברע'ותי קיבל 40% מהקולות אבו מאזן 31% והניה 34%.

ה. סקר מ-26-30 באוגוסט 2014: לשאלה אם הבחירות [לנשיאות] יהיו בין אלברע'ותי והניה: אלברע'ותי קיבל 60% מהקולות והניה 34%.

ו. סקר מ-17-19 בספטמבר 2015: הנשאלים נשאלו אודות מחליפו המועדף של אבו מאזן. תשובותיהם: מרואן אלברע'ותי הוא המחליף המועדף (32%), אחריו אסמאעיל הניה (19%), ואחריהם ראש הממשלה ראמי חמדאללה (8%). ברצועת עזה קיבל אלברע'ותי 28% ואסמאעיל הניה 20%. ביהודה ושומרון קיבל מרואן אלברע'ותי 35% ואסמאעיל הניה 19%. בתשובה לשאלה אם הבחירות היו מתקיימות בין מרואן אלברע'ותי לאסמאעיל הניה קיבל אלברע'ותי 55% והניה 39%. לשאלה אם גם אבו מאזן מתמודד קיבל אבו מאזן 24%, אלברע'ותי 34%, והניה 36%.

ז. סקר מה-13 בדצמבר 2016: השאלה הייתה במי היו הנשאלים תומכים לו היו מתקיימות בחירות בהן היו מתמודדים נוספים מול אבו מאזן לתפקיד ראש הרשות הפלסטינית. אבו מאזן זכה ל-24% מהקולות, אסמאעיל הניה ל-33% ואילו מרואן אלברע'ותי זכה ל-39%.

ח. סקר שנערך בין ה-29 ביולי ל-1 ביולי 2017: בתשובה לשאלה מה יקרה אם אבו מאזן לא יציג עצמו כמועמד בבחירות חדשות: 35% השיבו שיבחרו במרואן אלברע'ותי כיוורש; 19% יבחרו באסמאעיל הניה; 7% במחמד דחלאן; 5% לח'אלד משעל ו-5% ראמי חמדאללה (מועמדים נוספים קיבלו פחות מ-5%). בתשובה לשאלה אם הבחירות לנשיאות היו מתקיימות בין אבו מאזן, מרואן אלברע'ותי ואסמאעיל הניה התשובה הייתה: מרואן אלברע'ותי היה מקבל 41%, אבו מאזן 22% ואסמאעיל הניה 32%. אם הבחירות היו מתקיימות בין מרואן אלברע'ותי לאסמאעיל הניה, אלברע'ותי היה מקבל 59% והניה 35% (אתר PCPSR, 5 ביולי 2017).

15. לסקרים של PCPSR ניתן להוסיף סקר דעת קהל שפרסם (ב-21 במאי 2014) מכון הסקרים PCPO מבית סאחור, בראשות ד"ר נביל כוכאלי. סקר זה העלה, כי מרואן אלברע'ותי הינו המועמד המועדף ביותר, אשר צפוי לזכות בעת קיום בחירות לראשות הרשות הפלסטינית אם ישוחרר מהכלא בישראל. עפ"י הסקר בהתמודדות בין אבו מאזן למרואן אלברע'ותי התוצאות תהיינה: אבו מאזן -26.9%, מרואן אלברע'ותי -30.7% (כ-30% מהנשאלים אמרו כי לא יצביעו בבחירות). בהתמודדות בין אסמאעיל הניה למרואן אלברע'ותי התוצאות תהיינה: מרואן אלברע'ותי -49.7%, אסמאעיל הניה -16%.



ד"ר נביל כוכאלי, מנהל מכון הסקרים PCPO מבית סאחור (אתר PCPO באנגלית, 5 ביולי 2017).

16. על פי הסקרים הללו מוביל מרואן אלברע'ות'י לאורך זמן באופן ברור מול מועמדים מפתח (אפילו מול אבו מאזן) וברוב המקרים גם מול מועמדים מחמאס (אסמאעיל הניה). ממצא זה הדבר בא לידי ביטוי בפגישה בין עיתונאים ישראלים לבין ד"ר ח'ליל שקאקי, שנערכה ביולי 2015, במשרדו של ד"ר שקאקי בראמאללה, שקאקי טען, כי המנהיג האמיתי העולה מהסקרים שערך מכונו אינו אבו מאזן, וגם לא אסמאעיל הניה, אלא מרואן אלברע'ות'י (מקור ראשון, NRG, 21 ביולי 2015):

✓ לדבריו זוכה אלברע'ות'י לאהדה ציבורית גדולה במיוחד בקרב הנוער. בניגוד להנהגה הפלסטינית הנוכחית הוא נתפס כ"איש נקי ולא מושחת" וכאדם, "שיש לו השפעה ויכולת לחבר בין פתח לחמאס". הסיבה שהוא אסיר בכלא הישראלי היא בהחלט סיבה מרכזית לפופולאריות שלו, שכן נושא האסירים הינו משמעותי בחברה הפלסטינית. אבל התמיכה הנרחבת בו נובעת גם מהנכונות שלו להשתמש במאבק מזוין כדי להשיג את המטרות הפלסטיניות.

✓ לדברי ד"ר שקאקי אלברע'ות'י אומנם קיבל את עקרונות שתי המדינות והביע את נכונותו לחיות בשלום לצד ישראל אבל לא הסכים להצהיר על נטישת האפשרות של שימוש בנשק בעת הצורך. אלברע'ות'י נחשב כמנהיג האינתיפאדה ונתפס כאדם שיוכל לסיים את הכיבוש הישראלי. כמו אלברע'ות'י גם בני הנוער הפלסטינים מאמינים בפתרון מדיני ובשיחות שלום אבל אלברע'ות'י חושב, שהאפשרות של התקוממות אלימה חייבת להיות כלי נשק שנמצא על השולחן.

סיכום: מהם סיכוייו של מרואן אלברע'ות'י לרשת את אבו מאזן?

17. מהם סיכוייו של מרואן אלברע'ות'י לרשת את אבו מאזן? אין ספק שמרואן אלברע'ות'י שידרג את מעמדו בתקופת מאסרו וכיום הוא המועמד הבולט להנהגת פתח "ביום שאחרי" אבו מאזן. משפטו המתקשר, מאסרו הממושך, תפקידו המרכזי באינתיפאדה השנייה, מעמדו הבכיר בכלא, מעמדו הבכיר בפתח ("מספר שניים" לאחר אבו מאזן), הקמפיין המתנהל לשחרורו תוך טיפוח הדימוי של "נלסון מנדלה הפלסטיני", והקשרים הטובים שהוא מקיים עם חמאס - כל אלו העצימו את יוקרתו והפכו אותו לסמל לאומי פלסטיני, שככל הנטען יש ביכולתו להוביל את העם הפלסטיני לאחדות לאומית.³³

18. בו בזמן מאסרו הממושך בישראל מהווה גם נקודת חולשה משום שאלברע'ות'י מנותק תקופה ממושכת מהשטח ומהפעילות הפנימית בפתח. לפיכך הוא מתקשה לבסס מנגנון תמיכה מאורגן, שיהפוך את היוקרה שלו ואת האהדה כלפיו להישגים מעשיים, שיאפשרו לגבור על מתנגדיו בהתמודדות הפנימית הצפויה להתנהל בתום שלטונו של אבו מאזן. לכך ניתן להוסיף את העדר התמיכה מצדו של אבו מאזן, שבידו השליטה על מוסדות פתח והרשות, ואת העדר מקורות מימון ותמיכה חיצוניים (כדוגמת אלה שיש למחמד דחלאן).

19. להלן כמה דוגמאות מתקופת מאסרו המצביעות על הקושי של אלברע'ות'י לתרגם את הפופולריות שלו בסקרים ובמשאלי דעת קהל לידי עמדת כוח ממשית בפתח: למרות שאלברע'ות'י זכה במקום הראשון בבחירות לוועדה מרכזית (2009, 2016) המשיך מחנהו של אבו מאזן לשמור על השליטה בוועדה. גם בבחירות למועצה המחוקקת (2006), בהם נחלה פתח תבוסה לחמאס, הוצב מרואן אלברע'ות'י במקום השני ברשימה (לאחר אבו עלאא') למרות שזכה בבחירות המקדימות במקום הראשון. בבחירות לנשיאות (2005) שנערכו לאחר מות ערפאת נכנע אלברע'ות'י ללחצי בכירי פתח והסיר מועמדותו (ובכך איפשר לאבו מאזן לזכות ברוב גדול).

20. למרואן אלברע'ות'י יש אומנם יכולת הידברות עם פעילי חמאס וארגונים נוספים אך כפי שהוכח בעת גיבוש "מסמך האסירים" אך אין ביכולתו "לכופף" את חמאס ולהניע אותה לשנות עמדותיה (מאז החריף הקרע בין פתח לחמאס ויכולתו של אלברע'ות'י לקדם הידברות אפקטיבית עם חמאס פחתה עוד יותר). הגדרתו של מרואן אלברע'ות'י כסמל לאחדות הלאומית הפלסטינית וכדמות, אשר יכולה ללכד את כל הארגונים, לוקה לדעתנו בהגזמה רבה.

21. "נכסיו" של אלברע'ות'י, כפי שתוארו לעיל, צפויים להערכתנו להציב אותו כדמות חשובה ומשפיעה "ביום שאחרי" אבו מאזן. בו בזמן "נקודות התורפה" של מרואן אלברע'ות'י עשויות להקשות עליו להשתלט על פתח ולרשת אותו. אנו סבורים, כי פעילי דור הביניים החותרים לרשת את אבו מאזן עשויים להשלים - ולו בלית ברירה - עם מתן תפקיד סמלי בכיר לאלברע'ות'י בהנהגה

³³ בהתבטאויותיו ובראיונות שהוא מעניק מרבה מרואן אלברע'ות'י לקרוא לפיוס פנים-פלסטיני, הוא גם סבור ש"מסמך האסירים" (המשקף את תפיסת עולמו של אלברע'ות'י) עשוי להוות בסיס מוצק וסמכותי להשגת האחדות בין הארגונים השונים. מתוך ראיון עם מרואן אלברע'ות'י Journal of Palestine Studies vol. XLIII, No. 4 (summer 2014). להלן: Journal of Palestine Studies.

הפוליטית החדשה שתקום. אולם הם צפויים להתנגד לבחירתו כיו"ר הרשות הפלסטינית או כמנהיג פתח ולהפיכתו ל"איש החזק" בפתח וברשות, אשר יהיה "המושך בחוטים" מבית הכלא.

פרק ט': עמדותיו של אלברע'ות'י כלפי ישראל

עמדותיו של מרואן אלברע'ות'י כלפי ישראל כפי שהתבטאו בהצהרות ובראיונות, שהעביר מבית הכלא

22. בבסיס עמדתו של מרואן אלברע'ות'י כלפי ישראל, כמשתקף מהצהרות ומראיונות שהעביר מהכלא, עומד ייאוש מוחלט מסיכויי המשא ומתן עם ישראל. לדעתו של אלברע'ות'י המשא ומתן במתכונת בה התקיים מאז הסכמי אוסלו הינו חסר סיכוי ומשרת את האינטרסים של ישראל. במקביל למשא ומתן חייבת להתנהל, לשיטתו, "התנגדות חמושה" (קרי, פעולות טרור), שלמען מימושה יתאחדו כל הארגונים הפלסטינים, ובמרכזם פתח וחמאס. "התנגדות" זאת תתבצע במקביל לכל הידברות עם ישראל ותשמש בידי הפלסטינים מנוף לחץ עליה. תפיסה זאת עומדת בניגוד להסכמי אוסלו, שהיו אמורים לשים קץ לטרור ולאלימות.

23. בינואר 2014 קיים מרואן אלברע'ות'י ראיון לכתב העת *Journal of Palestinians Studies*, שבו, בין השאר, שטח את תפיסת עולמו בנוגע לישראל ולמשא ומתן עימה. הריאיון בוצע על ידי הברחת פתק עם שאלות לתאו באמצעות איש קשר (שזהותו לא נחשפה) והברחת תשובות לשאלות. אחת השאלות הייתה לאן יוביל המשא ומתן [עם ישראל]. אלברע'ות'י השיב כי עשרים שנות משא ומתן, החל מוועידת מדריד ועבור דרך תהליך אוסלו, לא שירתו את הפלסטינים אלא להפך- הם הובילו לגידול בהתנחלויות, לביסוס הכיבוש, ליהוד ירושלים ולעלייה במספר העצורים. לפיכך, לשיטתו על הפלסטינים לשנות את גישתם למשא ומתן ולאמץ טקטיקות של הפעלת לחצים על ישראל.

24. להלן עיקרי תשובתו של מרואן אלברע'ות'י לשאלה זו:

א. לדברי אלברע'ות'י ברור שאין בישראל שום פרטנר לשלום. אין בנמצא "דה גול" ישראלי. כל מה שיש הינה חבורה של "פשיסטים" "גזעניים", המסרבת להרפות מהכיבוש ומהתנחלויות. לדבריו, עבור הממסד הפוליטי של ישראל, כל דבר עדיף על שלום. לפיכך אין סיבה לצפות שמשא ומתן יניב אפילו את המינימום של הציפיות הפלסטיניות. ישראל באופן ברור משתמשת במשא ומתן כאמצעי "לקנות זמן" ולשים קץ לבידודה הדיפלומטי. היא גם מעצימה את פעילות ההתנחלויות כך שלא ניתן יהיה להקים מדינה פלסטינית בגבולות שלפני 1967 עם ירושלים כבירתה.

ב. המענה של מרואן אלברע'ות'י למצב עניינים זה: על הפלסטינים להצטרף למוסדות בינלאומיים וליזום פניות לקהילה הבינלאומית להחרים את ישראל ולבודד אותה מבחינה פוליטית, צבאית אקדמית ותקשורתית [קרי, להצטרף לקמפיין BDS]. במישור הפנים-פלסטיני על הפלסטינים להחרים כל תוצרת ישראלית ולהפסיק את כל הצורות של התיאום [שמקיימת הרשות הפלסטינית] עם ישראל, ובכלל זה התיאום הביטחוני. לכל אלו חייבת להתלוות "התנגדות עממית" (קרי טרור עממי) רחבת היקף, שבה כולם יטלו חלק.

ג. מרואן אלברע'ות'י נשאל גם כיצד עומדת "ההתנגדות העממית" (קרי, הטרור העממי) מול תפיסת "המאבק המזויין" (קרי, הטרור הצבאי הממוסד, שבה דוגלת חמאס). הוא השיב כי "התנגדות" (קרי, הטרור והאלימות) הינה "זכות לגיטימית", עד אשר תוקם מדינה פלסטינית עצמאית, תובטח "זכות השיבה" של הפליטים הפלסטינית וישוחררו העצורים (קרי, האסירים שבבתי כלא בישראל). לדבריו "מסמך האסירים" (ראו להלן) מבהיר כי "ההתנגדות, על כל צורתיה" (קרי, גם הטרור הצבאי הממוסד) הינה "זכותו" של העם הפלסטיני ואין כל סתירה בין כל הצורות השונות של ה"התנגדות". לדברי אלברע'ות'י יש לנקוט בגישה כוללת שבמסגרתה ננקטים בכל שלב סוגים שונים של "התנגדות", מבלי לשלול אף סוג.

25. תפיסת המאבק האלים נגד ישראל, החייב ללוות כל משא ומתן עימה, מצאה ביטוייה באיגרות ומסרים נוספים שהבריח אלברע'ות'י בעת שהותו בכלא. כך למשל, בנובמבר 2014, ביום השנה למותו של יאסר ערפאת, הבריח אלברע'ות'י אגרת מכלא הדריים בה קרא לאמץ מחדש את אופציית ה"התנגדות" (קרי את דרך הטרור) כדרך הקצרה ביותר למיגור הכיבוש הישראלי ולהשגת חירות. הוא גם קרא לרשות הפלסטינית לשים בראש סדר העדיפויות שלה את התמיכה והסיוע ל"התנגדות" הכוללת. אלברע'ות'י דרש להפסיק מיד את התאום הביטחוני ואת שיתוף הפעולה של הרשות הפלסטינית עם ישראל (אלמיאדין, 12 בנובמבר 2014).

26. התפיסה בה דבק אלברע'ות'י לפיה חייבים הפלסטינים ללוות באלימות כל משא ומתן עם ישראל, עומדת בסתירה מוחלטת להסכם אוסלו (1993) ולמכניזם לפתרון סכסוכים, שעליו הוחלט בהסכם. במבוא להסכם נקבע כי "הגיעה העת לשים קץ לעשרות שנים של עימות וסכסוך". בגוף ההסכם נקבע, כי אם יתגלעו סכסוכים באשר לאופן יישום ההסכם הם ייושבו במשא ומתן במסגרת מנגנון קישור משותף שיוקם. כמו כן נקבע, כי סכסוכים, שלא ניתן יהיה ליישבם ע"י משא ומתן, ניתן יהיה ליישבם ע"י מנגנון של פישור או ע"י ועדת בוררות שיוקמו ע"י שני הצדדים (סעיף 15, העוסק ביישוב סכסוכים)³⁴.

27. בהתבטאויות מרואן אלברע'ות'י לא ניתן לראות משום תוכנית מדינית מעשית, העשויה לשמש בסיס למשא ומתן עם ישראל. ביסודו של דבר מדובר במחזור של רעיונות קיצוניים המהווים נסיגה ברורה מהסכם אוסלו, שאותם העלה מרואן אלברע'ות'י בעבר (בתקופה שקדמה לאינתיפאדה השנייה ובתקופת האינתיפאדה השנייה). המוטיבים החוזרים ונשנים בהתבטאויותיו השונות הם ראיית המאבק המזויין (קרי, ביצוע פיגועים נגד ישראל) והמאבק המדיני נגד ישראל כדרך פעולה משולבת, המלווה כל משא ומתן מדיני. לשיטתו מטרת המשא ומתן המדיני תהייה הקמת מדינה פלסטינית בגבולות שלפני 1967 עם ירושלים כבירתה (מרואן אלברע'ות'י מקפיד לומר ירושלים, ולא ירושלים המזרחית). כל הסכם שיושג חייב יהיה לכלול את "זכות השיבה" של הפליטים הפלסטינים, את פירוק ההתנחלויות ואת שחרור כל האסירים הפלסטינים. למותר לציין כי תנאים הללו הינם Non Starter מבחינתה של ישראל ולהערכתנו גם מבחינת הקהילה הבינלאומית.

³⁴ מתוך: אתר הכנסת, "הצהרת העקרונות בדבר הסכמי ביניים של ממשל עצמי עם אש"פ", 13 בספטמבר 1993 (עברית). ניתן למצוא את הנוסח האנגלי של ההסכם באתר משרד החוץ.

28. להלן תיבחן מעורבותו של מרואן אלברע'ות'י בעת שהותו בכלא בשלושה אירועים הנוגעים לסכסוך הישראלי-פלסטיני:

א. הסכם הפסקת האש ("הדנה") בין ארגוני המחבלים לבין ישראל (2003).

ב. "מסמך האסירים" (מאי 2006).

ג. שביתת הרעב של אסירים הפלסטינים בישראל (אפריל-מאי 2017).

מעורבותו של אלברע'ות'י בהפסקת האש ("הדנה") בין ארגוני המחבלים לבין ישראל (2003)

29. בקיץ 2003, במהלכה של האינתיפאדה השנייה, היה מרואן אלברע'ות'י מעורב במגעים שהתקיימו בין פתח לחמאס להשגת תמיכתה של חמאס להפסקת אש (הדנה) עם ישראל. אלברע'ות'י, ששהה בבידוד בכלא באר שבע, קיים ערוצי קשר עם בכירי חמאס בחו"ל, והעלה בפניהם נושא זה. באמצע יוני החליט אלברע'ות'י לשלוח את קדורה פארס ואחמד ע'נים, שניים מחבריו הקרובים בהנהגת התנזים לנהל מו"מ עם חמאס על ה"הודנה" (המלחמה השביעית, עמ' 309-310).

30. השניים הגיעו לדמשק ונפגשו שם עם ח'אלד משעל ורמז'אן שלח, מנהיגי חמאס והג'האד האסלאמי בפלסטין. בפגישתם נוסחה טיוטה ראשונית להסכם ה"הודנה" למשך חצי שנה. ההסכם נתקל בהתנגדות דווקא מצד בכירי פתח בעזה והוועדה המרכזית של פתח (שבו אנשי הדור הישן, יריביו של אלברע'ות'י, נהנו מרוב).

31. בסופו של דבר הודיעה חמאס בדמשק על החלטת הארגון להפסיק את הפיגועים לחצי שנה, על פי הנוסח עליו הוסכם בדיונים עם קדורה פארס ואחמד ע'נים. הנהגת פתח הנבוכה, שנקלעה למלכוד, יצאה כעבור שעתים בהכרזת "הודנה" משלה (המלחמה השביעית, עמ' 210-311). ההסכם נכנס לתוקף ב-29 ביוני 2003 אך התמוטט ב-19 באוגוסט בעקבות הפיגוע בקו 2 בירושלים, שבוצע ע"י חמאס (23 הרוגים).

"מסמך האסירים" (מאי 2006)

32. בעקבות תבוסת פתח בבחירות למועצה המחוקקת, ומינוי אסמאעיל הניה לראש הממשלה, קיים אלברע'ות'י הידברות עם חמאס (וארגונים נוספים). הידברות זאת הניבה את "מסמך האסירים" (10 במאי 2006), אשר חובר ע"י חמישה פעילים בכירים של האסירים, שהדומיננטים שבהם היו מרואן אלברע'ות'י מפתח ועבד אלח'אלק אלנתשה מחמאס (מי שהיה ראש תנועת חמאס בחברון). על המסמך חתמו חמישה פעילים בכירים מפתח, חמאס, הג'האד האסלאמי בפלסטין, החזית העממית לשחרור פלסטין והחזית הדמוקרטית. "מסמך האסירים" נועד למנוע התרחבות הקרע בין הרשות ופתח לבין חמאס והפיכתו למלחמת אחים כוללת ("פתנה"), ולשקם את היחסים ביניהם, על בסיס גיבוש מכנה משותף נמוך ביותר של יחסם לישראל.

33. להלן עיקריו של "מסמך האסירים", שכותרתו "מסמך הפיוס הלאומי"³⁵.

א. **הקמת מדינה עצמאית, שבירתה ירושלים, בשטחים שנכבשו ע"י ישראל ב- 1967** (סעיף 1). (הערה: המסמך אינו מאזכר הכרה בזכות קיומה של מדינת ישראל, שתתקיים לצד המדינה הפלסטינית. נוסח המסמך מותיר גם את האפשרות, שהמדובר בנכונות להסדר זמני בלבד ולא להסדר קבע לסכסוך על בסיס התפיסה של שתי מדינות לשני עמים).

ב. **הבטחת "זכות השיבה" לפליטים הפלסטינים ומתן פיצויים להם, תוך ביצוע החלטת האו"ם 194** (סעיפים 1,9) (הערה: הנוסח שבמסמך שונה מהנוסח של היוזמה הערבית מ-2002 בדבר פתרון בעיות הפליטים באופן מוסכם על פי החלטת העצרת הכללית של האו"ם 194).

ג. **שחרור כל האסירים והעצורים שבידי ישראל "בכל האמצעים" והגדרת הדבר כ"חובה לאומית מקודשת" המוטלת גם על "ארגוני ההתנגדות" (סעיף 8) (הערה: נוסח זה נותן לגיטימציה לניסיונות של שחרור אסירים טרוריסטים גם בדרך של פיגועי מיקוח).**

ד. **הדגשת "זכותו" של העם הפלסטיני לדבוק ב"התנגדות" "בכל האמצעים" תוך מיקודה ל"שטחים" שנכבשו ב- 1967** (סעיף 3). המסמך קובע כי המערכה האלימה נגד ישראל תנוהל ע"י חזית מאוחדת שתיקרא "חזית ההתנגדות הפלסטינית" (סעיף 10) (הערה: המסמך נותן לגיטימציה לאלימות ולטרור כאמצעי לקידום המאבק הפלסטיני ומצדד בהמשך מערכת הטרור).

ה. **הפסקת כל גילויי האלימות, איסור על שימוש בנשק במאבקים הפנים-פלסטינים, סיום האנרכיה והקמת ממשלת אחדות לאומית בה ישתתפו כל הסיעות המיוצגות ב"מועצה המחוקקת" ובתוכן פתח וחמאס** (סעיף 6).

ו. **ניהול המשא ומתן (במשתמע, עם ישראל) בשמו של העם הפלסטיני הינו בסמכותם של אש"פ ויו"ר הרשות הפלסטינית. כל הסכם "גורלי" יובא לאישור המועצה הלאומית הפלסטינית החדשה, שתיבחר עד סוף 2006** (סעיף 2) או יובא למשאל עם "במידת האפשר" (סעיף 7). יש ליישם את "הסכם קהיר" (מרץ 2005) **ולצרף את חמאס והג'האד האסלאמי בפלסטין לאש"פ** (סעיף 2).

34. העקרונות, שגובשו מסגרת ב"מסמך האסירים", משקפים ניסיון להגיע לפשרה בין הארגונים השונים, בעיקר בין פתח לחמאס, על בסיס המכנה המשותף הנמוך ביותר. העקרונות, שנכללו בו, תואמים את עמדותיו של מרואן אלברע'ות', כפי שתוארו לעיל. אולם המכנה המשותף שהושג לא תאם את עמדותיה הקיצוניות יותר של חמאס ומאידך גם לא את עמדותיו המתונות יותר של אבו מאזן. מעבר לכך המסמך לא תאם את דרישות הסף של ממשלת ישראל ושל הקהילה

³⁵ ראו פרסום מרכז המידע מ-8 ביוני 2006: "אבו מאזן הצהיר על החלטתו להעלות את "מסמך האסירים" למשאל עם כמנוף לחיזוק מעמדו מול החמאס", שמצידה מסתייגת מהמסמך ומתנגדת בתוקף למשאל. באמצעות המשאל חותר גם אבו מאזן לחזק את מעמדו והרלבנטיות שלו כפרטנר למו"מ ישראל, הגם שסעיפי המסמך אינם תואמים את דרישות הסף של ממשלת ישראל ושל הקהילה הבינלאומית".

הבינלאומית באשר לא הייתה בו הכרה במדינת ישראל ובזכות קיומה, והוא נתן לגיטימציה להמשך הטרור.

35. על רקע זה לא היה לפתח ולחמאס עניין אמתי לקדם את ההסכם. פתח להלכה תמכה במסמך אולם למעשה ראתה בו אמצעי טקטי להפעלת לחצים על חמאס. גם אבו מאזן אימץ את מסמך האסירים בשל הערכתו כי ניתן יהיה למנף את התמיכה הציבורית לה זכה המסמך מול ממשל חמאס, ובו בזמן להגביר את הרלבנטיות שלו כפרטנר מול ישראל. **חמאס מצידה הסתייגה מהמסמך** הן בשל התנגדותה העקרונית לכמה מסעיפיו, שלא תאמו את תפיסת העולם הקיצונית שלה, והן בשל ראייתה את יוזמת האסירים כמכשיר בידי אבו מאזן להחלשתה. הסתייגויות מ"מסמך האסירים" וממשאל העם הושמעו גם ע"י אסירי חמאס בבתי הכלא השונים (מלבד כלא הדרים שם שהה אלברע'ותי).

36. בראייה לאחור, "מסמך האסירים", המשקף את עמדותיו של מרואן אלברע'ותי, לא הניב תוצאות מעשיות משום שלשני הצדדים לא היה עניין אמתי לממשו, באשר הקרע העמוק בין פתח לחמאס היה בלתי ניתן לגישור. על אף שהמסמך המחיש את מגבלותיו של אלברע'ותי בהידברות שלו עם חמאס (וגם עם הנהגת פתח) הוא תרם לטיפול דמותו של מרואן אלברע'ותי כמנהיג פלסטיני, שביכולתו להידבר עם חמאס ושאר הארגונים, ובכך לקדם את אחדות העם הפלסטיני.

"שיווק" "מסמך האסירים" לבני שיח ישראלים

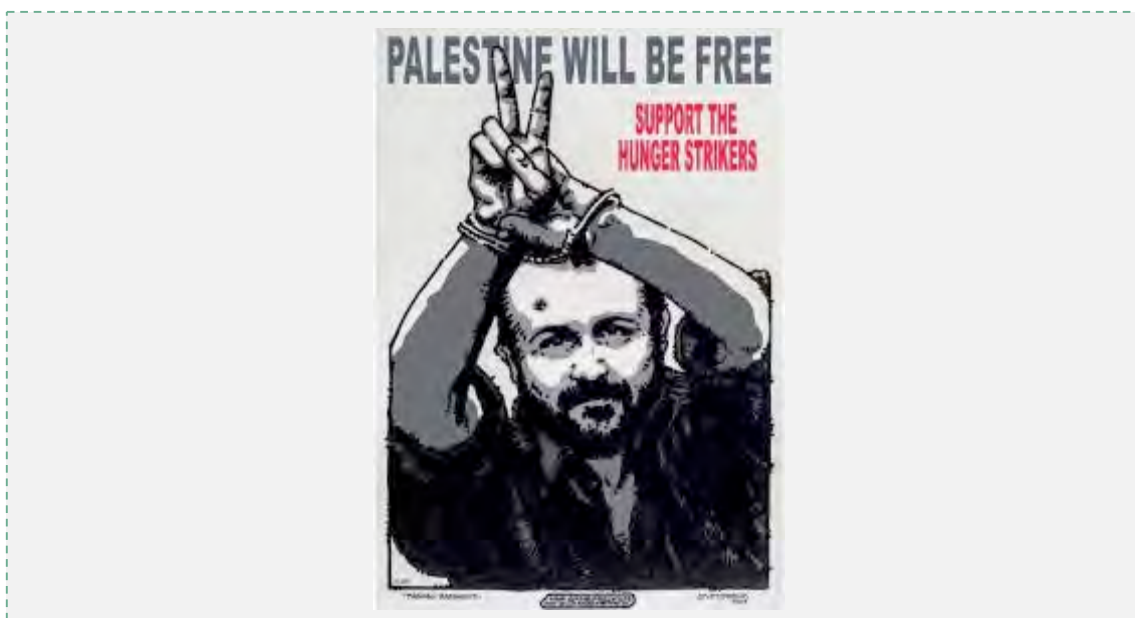
37. למרות עמדותיו הנוקשות כלפי ישראל, שמצאו ביטוי בהצהרותיו ובפעילותו בכלא, המשיך אלברע'ותי לקיים קשר עם בני שיח ישראלים, שהמשיכו לבקר אותו גם בכלא. כך למשל, הוא גם ניסה "לשווק" לתנועת שלום עכשיו את "היתרונות", שניתן לכאורה למצוא ב"מסמך האסירים" (ynet, 8 באפריל 2008):

א. במכתב ששלח לציון שלושים שנה להקמת תנועת שלום עכשיו התייחס אלברע'ותי ל"מסמך האסירים". הוא כתב, כי מנהיגי הקבוצות השונות בעם הפלסטיני, יזמו תוכנית לאומית ראשונה מסוגה בהיסטוריה של התנועה הפלסטינית הידועה כ"מסמך האסירים" לצד תנועת פתח חתמו עליה גם חמאס והג'האד האסלאמי בפלסטין וכן כל ארגונים באש"ף. התוכנית קובעת בצורה ברורה כי מטרת העם הפלסטיני היא הפסקת הכיבוש בשטחים, שנכבשו בשנת 1967, והקמת מדינה פלסטינית, שבירתה ירושלים המזרחית, כמו גם פתרון בעיית הפליטים על בסיס ההחלטות הבינלאומיות החוקיות (הערה: נוסח זה, שנועד לאוזניים ישראליות, "מייפה" את "מסמך האסירים", שאינו כולל הכרה בזכות קיומה של מדינת ישראל ומדגיש את "זכותו" של העם הפלסטיני לדבוק ב"התנגדות" (קרי- בטרור ובאלימות) "בכל האמצעים" (קרי, גם טרור צבאי ממוסד).

ב. עוד נכתב באגרת כי הקמת תנועת שלום עכשיו לפני שלושה עשורים העניקה לפלסטינים תקווה שיש בישראל מי שמתנגדים לכיבוש ולהתנחלויות ולשעבוד העם הפלסטיני שיש מי שקורא לשלום בין העמים ותומך בזכות הפלסטינים להקים מדינה עצמאית, שבירתה מזרח ירושלים, בגבולות 1967, בצד מדינת ישראל. מרואן אלברע'ותי גם ציין, כי הוא והרוב המכריע

של העם הפלסטיני מוכנים לפיוס היסטורי המתבסס על ההחלטות הבינלאומיות, אשר יבטיח שתי מדינות פלסטינית וישראלית, החיות זו לצד זו בביטחון ובשלום (הערה: הדבקות ב"זכות השיבה" כתנאי להסכם עם ישראל משמעותה חתירה לחיסול מדינת ישראל גם לאחר שיושג הסכם, ולא "פיוס היסטורי" עמה).

שביתת הרעב של אסירים בהנהגת אלברע'ותי (אפריל- מאי 2017)



כרזה שפרסמה פדוא אלברע'ותי הקוראת לתמיכה בשביתת הרעב של האסירים הפלסטינים כשברקע בעלה מרואן (דף הפייסבוק של פדוא אלברע'ותי, 13 במאי 2016).

38. מרואן אלברע'ותי עמד בראש שביתת רעב של מחבלים הכלואים בישראל, רובם מפתח, אליהם הצטרף מספר לא גדול של מחבלים מחמאס. מרבית שובתי הרעב היו מכלא "הדרים" שבשרון, שם מרצה אלברע'ותי את עונשו. השביתה החלה ב-17 באפריל 2017 ב"יום האסיר הפלסטיני" והסתיימה ב-27 במאי 2017, לאחר ארבעים ימים, עם תחילת חודש רמצ'אן. האסירים העלו מספר רב של דרישות הנוגעות לתנאי מאסרם. משירות בתי הסוהר נמסר כי בשביתה השתתפו בסך הכול 1,578 אסירים, רובם פעילי פתח. מעל ל-750 אסירים הפסיקו את שביתת הרעב במהלך תקופת השביתה (הארץ, 27 במאי 2017).

39. כשלושה שבועות לאחר תחילת שביתת הרעב פרסם שירות בתי הסוהר סרטונים, שבהם נראה אלברע'ותי אוכל עוגיות, חטיף ואבקת מלח (שסייעה לו בשביתת הרעב), בתא השירותים שבכלא. אשתו פדוא כינסה מסיבת עיתונאים בה טענה, כי הסרטונים מזויפים, וכי הם ממחישים את חולשתה של ישראל. אנו מתרשמים שלסרטונים לא הייתה השפעה משמעותית על מעמדו של אלברע'ותי, על התנהלות שובתי הרעב ועל הציבור הפלסטיני בכללותו.

40. באשר לתוצאות שביתת הרעב ולהשפעתם על מעמדו האישי של אלברע'ותי נראה לנו, כי קיים פער בין המציאות לבין הדימוי, כפי שמצא ביטויו בסקר דעת קהל:

א. **במציאות, נראה לנו כי הישגי שביתת הרעב של האסירים היו דלים:** מרבית דרישות השובתים לא נענו; מספר האסירים שהצטרפו לשביתת הרעב לא ענה על ציפיות המארגנים³⁶; והשביתה לא זכתה לתמיכה סוחפת מהציבור הפלסטיני. מתנגדי אלברע'ות'י בפתח האשימו אותו בארגון שביתת הרעב ממניעים אינטרסנטיים, כדי לצבור כוח, **לאחר שהוא ותומכיו הורחקו ממוקדי הכוח וההשפעה לאחר הועידה השביעית של הפתח, שבה זכה למקום הראשון**³⁷.

ב. מנגד, סקר דעת קהל של מכון המחקר של ח'ליל שקאקי (PCPSR) העלה, כי **69% מהנשאלים סבורים כי שביתת הרעב חיזקה את מעמדו של אלברע'ות'י בין הפלסטינים** ורק 12% סבורים, שהשביתה לא חיזקה את מעמדו. **57% סבורים כי שביתת הרעב הצליחה בחלקה**, 28% סבורים כי הצלחתה הייתה מלאה ורק 13% סבורים, כי היא לא הצליחה (אתר PCPSR, 5 ביולי 2017).

³⁶ ביטוי לכך נמצא במאמר שכתב אשרף אלעג'מי, השר לענייני האסירים לשעבר ברשות הפלסטינית. הוא כתב כי השביתה חשפה "אמת קשה ומטרידה", **שכן רק כ-10% מכלל האסירים בבתי הכלא הישראלים הצטרפו לשביתה ובכך הופגנה רמת סולידריות נמוכה בין האסירים**. רמת הסולידריות הנמוכה הציגה את היותה של תנועת האסירים מפולגת, בדומה לחברה הפלסטינית (אלאיאם, 5 ביוני 2017).

³⁷ ביטוי לכך ניתן למצוא בהודעה של הרשות הפלסטינית, בתום השביתה, על הקמת וועדה של מנהיגי השביתה כדי להמשיך ולנהל משא ומתן עם הנהלת בתי הסוהר. על פי ההודעה **בראש הוועדה יעמוד כרים יונס**, ערבי ישראלי שנדון למאסר עולם בשל חטיפתו ורציחתו של החייל אברהם ברומברג ז"ל (1981), **ולא מרואן אלברע'ות'י**.